

บรรยายสรุปจังหวัดเชียงราย

ประจำปี ๒๕๕๓

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดเชียงราย

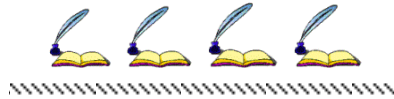
โทรศัพท์ ๐-๕๓๙๑-๐๑๑๕ , ๐-๕๓๙๑-๐๑๑๖ มท. ๒๖๑๒๒ www.chiangrai.net

สารบัญ

	หน้า
๑. เชียงรายในอดีต	
๑. ยุคอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน	๓
๒. ยุคหิรัญนครเงินยาง	๖
๓. ยุคเชียงราย (มังราย)	๗
๔. ยุคพันธุมัตริ์ต้นอาณาจักร	๙
๒. เชียงรายในปัจจุบัน	
๑. สภาพทางภูมิศาสตร์	๑๓
๑.๑ ที่ตั้ง	๑๓
๑.๒ อาณาเขต	๑๓
๑.๓ สภาพภูมิประเทศ	๑๓
๑.๔ สภาพภูมิอากาศ	๑๓
๑.๕ ป่าไม้	๑๔
๑.๖ ทรัพยากรธรรมชาติ	๑๖
๒. การปกครองและการเมือง	๑๖
๒.๑ หน่วยการปกครอง	๑๖
๒.๒ ประชากร	๑๗
๒.๓ โครงสร้างกำลังแรงงาน	๑๘
๓. สภาพทางเศรษฐกิจ	
๓.๑ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	๑๙
๓.๒ เงินฝากและสินเชื่อ	๒๐
๓.๔ สถานประกอบการ	๒๐
๓.๔ อุตสาหกรรมและเหมืองแร่	๒๑
๓.๕ การค้าชายแดน	๒๒
๔. การเกษตรกรรม	
๔.๑ การใช้ที่ดิน	๒๒
๔.๒ พืชเศรษฐกิจ	๒๒
๔.๓ สัตว์เศรษฐกิจ	๒๔
๔.๔ สหกรณ์	๒๕
๕. โครงสร้างพื้นฐาน	
๕.๑ ไฟฟ้า	๒๗
๕.๒ ประปา	๒๘
๕.๓ ยานพาหนะ	๒๘
๕.๔ การขนส่งทางอากาศ	๒๙

สารบัญ (ต่อ)

๖. ด้านสังคม	
๖.๑ สาธารณสุข	๓๐
๖.๒ การศึกษา	๓๐
๖.๓ วัฒนธรรมประเพณี	๓๑
๖.๔ ข้อมูลด้านศาสนา	๓๖
๗. สถานที่ท่องเที่ยว	
๗.๑ แหล่งท่องเที่ยว	๓๗
๗.๒ ปุชนิยสถาน	๔๐
๘. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย	๔๒
๙. สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒	๔๕

จังหวัดเชียงราย

ตราประจำจังหวัดเชียงราย

รูปช้างสีขาวได้เมฆ

เมื่อพญามังรายได้ทรงรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือในอาณาจักรรอบ ๆ ได้แล้ว จึงทรงกรีธาทัพไปแสดงฝีมือในการยุทธต่อหัวเมืองฝ่ายใต้ลงมา จึงได้ไปรวมพล ณ เมืองลาวกู่เต้า และหมอบถวายได้นำช้างมงคลของพญามังรายไปทอด (ผูก) ไว้ในป่าห้วยดอยทิศตะวันออกพลัดหายไป พญามังราย จึงได้เสด็จติดตามรอยช้างไปจนถึงดอยทอง ริมแม่น้ำกกนักขัตฤกษ์ ได้ทัศนการณ์เห็นภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์เป็นชัยภูมิที่ดี จึงได้สร้างเมืองใหม่ ขึ้นในที่นั้น ให้ก่อปราการโอบเอาดอยจอมทองไว้ในท่ามกลางเมือง ขนานนามเมืองว่า “เวียงเชียงราย” ตามพระนามของพญามังรายผู้สร้าง เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๑๘๐๕ ดังนั้น จึงได้นำรูปช้างสีขาวได้เมฆแห่งความรู้เรื่องและอยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นสีม่วงของวันเสาร์ซึ่งตรงกับวันประสูติของพญาเม็งราย เป็นสีประจำจังหวัด

คำขวัญของจังหวัดเชียงราย

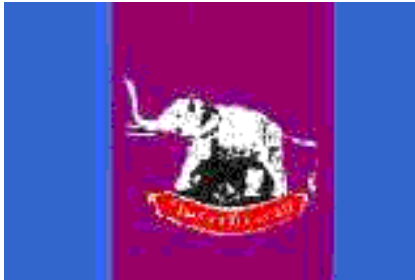
“เหนือสุดในสยาม
ถิ่นวัฒนธรรมล้านนา

ชายแดนสามแผ่นดิน
ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง”

วิสัยทัศน์การพัฒนา (Vision)

“เชียงราย : เมืองทองของวัฒนธรรมล้านนา นำการค้าสู่สากล ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข”
“Chiangrai : Global Golden Gateway of Lanna Culture and International Trade”

ธงประจำจังหวัดเชียงราย

ดอกไม้ประจำจังหวัด

ชื่อดอกไม้ : ดอกพวงแสด
ชื่อ วิทยาศาสตร์ : *Pyrostegia Venusta* ., Miers
วงศ์ : Bignonia Ceae
ลักษณะทั่วไป : ไม้เถาเลื้อยที่มีขนาดใหญ่ สามารถเลื้อย
ได้ไกลมากกว่า ๔๐ ฟุต ออกดอกช่วงเดือน ธ.ค.-มี.ค.
ชื่ออื่น ๆ : Orange trumpet, Flame Flower,
Fire-Cracker Vine
ถิ่นกำเนิด : ประเทศบราซิล และอาเจนตินา

ต้นไม้ประจำจังหวัด

ชื่อพันธุ์ไม้ : กาสะลองคำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Radermachera ignea* (Kurz) Steenis
วงศ์ : Dignoniaceae
ลักษณะทั่วไป : ไม้ยืนต้นชนิดผลัดใบ สูง ๖-๑๐ เมตร ขึ้นตาม
เทือกเขาหินปูนที่ขึ้นทางภาคเหนือ ออกดอกในเดือน ม.ค.-เม.ย.
ชื่ออื่น ๆ : ปีบทอง, แคะเปาะ, สำเภาลามตัน, สะเภา,
อ้อยช้าง , จางจืด

เชียงรายได้

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของบางยุคบางสมัยในดินแดนเหล่านี้ บางครั้งก็มีความคลาดเคลื่อนกันไปทั้งทางด้านสถานที่หรือด้านของเวลา จึงยากที่จะชี้ชัดลงไปอย่างชัดเจนว่า หลักฐานใดถูกต้อง สำหรับอาณาจักรโบราณและเมืองต่างๆ อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน ที่ปรากฏในตำนานหรือพงศาวดาร และหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น นักวิชาการในท้องถิ่นได้แบ่งประวัติเชียงรายได้ออกเป็นยุคต่างๆ ดังนี้

๑. ยุคอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน
๒. ยุคหิรัญนครเงินยาง
๓. ยุคเชียงรายได้ (มังรายได้)
๔. ยุคพันธุมัตติรัตนอาณาจักร

๑. ยุคอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน

เรื่องราวของอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน (ช้างเผือกก็เรียก) ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองโยนกนครราชธานีศรีช้างแสน หรือเมืองนาคพันธุ์สิงหนวัตินครนั้น เป็นเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารโยนกได้กล่าวถึงมหากษัตริย์องค์หนึ่ง ชื่อว่า เทวกาละ ครองราชย์สมบัติเป็นใหญ่แก่ไทยทั้งหลายในเมืองนครไทยเทศ อันมีเมืองราชคหะ (ราชคฤห์) เป็นนครหลวง พระองค์นั้นมีราชโอรส และราชธิดา รวมทั้งหมด ๖๐ พระองค์ ราชโอรสองค์แรกมีพระนามว่า พิมพิสารราชกุมาร องค์ที่สองมีพระนามว่า สิงหนวัติกุมาร (บางตำราเป็นสิงหนติกุมาร และเพี้ยนไปเป็น สิ้นหนติกุมาร หรือศรีหนติกุมาร ก็มี) ด้วยเหตุว่ามีลักษณะและกำลังดุจราชสีห์นั่นเอง

เมื่อนั้น มหากษัตริย์ผู้เป็นพ่อได้แบ่งราชสมบัติให้แก่ราชโอรสและธิดาทั้ง ๖๐ พระองค์แล้ว ได้แต่งตั้งให้เจ้าพิมพิสารโอรสองค์แรกเป็นอุปราชา และให้อภิเษกสมรสกับพระราชธิดาผู้หนึ่งให้อยู่ในเมืองราชคฤห์นครหลวง ส่วนโอรสและราชธิดา ๒๙ คู่ นั้น ให้จับคู่กันแล้วแยกย้ายออกไปตั้งบ้านเมืองอยู่ตามที่ต่างๆ

ส่วนเจ้าสิงหนวัติกุมารโอรสที่สองกับน้องหญิงผู้หนึ่งได้แบ่งเอาราชสมบัติพร้อมไพร่พลแสนหนึ่งแล้ว ก็เสด็จออกจากเมืองราชคฤห์นครหลวง ข้ามแม่น้ำสระพุ่มงู้น้ำไปทางทิศอาคเนย์ออกจากเมืองราชคฤห์ได้ ๔ เดือน “พอถึงเดือน ๕ ออก ๑๑ ค่ำ วันศุกร์ ก็เสด็จถึงประเทศหนึ่งที่มีสันฐานราบเปียงเรียบงาม มีแม่น้ำใหญ่ น้ำฮาม น้ำน้อยมากนัก ก็บ่อพอลาชนที (แม่น้ำโขง) เทาไฉนก็แลมีน้ำห้วยน้อยอันจักสร้างไร่นาดีนักแลเป็นแวนแคว้น เมืองสุวรรณโคมคำเก่าอันร้างไปแล้วนั้น ในกาลนั้น มีแต่พวกลัวะ มีละขู คือ ชาวป่าชาวดอยทั้งหลาย ยังอยู่ในซอกห้วยราวเขาภูดอยไค่วจุ ที่แล้ว และมีขุนหลวง ผู้หนึ่ง นามว่า ปู่เจ้าลาวจก เป็นใหญ่แก่มีละขูทั้งหลาย ก็ยังอยู่ดอยดินแดงอันมีหินประจิมทิศประเทศนั้น แลยามนั้นสิงหนวัติกุมารก็มารอดถึงที่หนึ่งหมดไสกว่างนัก บ่ไกลแม่น้ำใหญ่ แม่น้ำฮาม แม่น้ำน้อยมากแล แลห่างจากแม่น้ำชนทีนั้น ๗,๐๐๐ วา แลเมืองสุวรรณโคมคำเก่านั้น อยู่เบื้องฝ่ายแม่น้ำชนทีที่กำหนานั้นแล”

ในตำนานนั้นได้กล่าวอีกว่า “เมื่อนั้นท่านก็ให้แบ่งปางจอดยั้งเอาชัยอยู่ที่นั่นรอดเดือนสี่ ขึ้นหนึ่งค่ำ วันศุกร์ มหาศักราชขึ้นใหม่แถมตัวหนึ่งเป็น ๑๘ ตัวปีล่วงไป วันนั้นยังมีพญานาคตัวหนึ่ง มีชื่อว่า “พันธุ์นาคราช” ก็มาเนรมิตตนเป็นพราหมณ์ผู้หนึ่ง แล้วเข้ามาสู่ที่แห่งเจ้าสิงหนวัติกุมาร แล้วกล่าวว่า “ดูกรเจ้ากุมารท่านนี้ เป็นลูกท้าวพระยามหากษัตริย์ หรือว่าเป็นลูกเศรษฐีหรือคหบดี กระฎุมพี แล้วว่าพ่อค้า อันจา ลูกบ้านใดเมืองใดมานั้นจากแลเจ้ากุมารเห็นว่ามีประโยชน์อันใดจา จึงมายังพักยังสถานที่นี้ ว่าอัน” ว่าดังนี้ เมื่อนั้นเจ้าสิงหนวัติกุมารกล่าวว่า “ดูกรท่านพราหมณ์ เรานี้หากเป็นลูกกษัตริย์ตนหนึ่ง ชื่อว่าเทวกาละ ผู้เป็นเจ้าของแผ่นดินเมืองราชคฤห์นครหลวงพื้นแล เรามานี้เพื่อจักแสวงหาที่ควรสร้างบ้านตั้งเมืองอยู่แล ว่าอัน” เมื่อนั้น นาคพราหมณ์ก็ว่า “ดีแท้แล ท่านจงมาตั้งที่นี่ให้เป็นบ้านเมืองอยู่เทอะ จักภูมิจำเริญดี จักบริบูรณ์ด้วยข้าวของราชสมบัติประการหนึ่ง ข้าศึกศัตรูทั้งหลาย เป็นต้นว่าศึกมหานครเมืองใหญ่ทั้งหลาย จักมารบก็เป็นอันยากเหตุว่าแม่น้ำใหญ่ สะเทอเลากากจักมาก็ไม่ถึง แต่ว่าขอให้มิสัจจะรักษายังข้าคนและสัตว์ทั้งหลายแต่เทอะ”

เมื่อนั้น เจ้าสิงหนวัติกุมารจึงกล่าวว่า “ดูกร ท่านพราหมณ์ ท่านนี้อยู่ที่ใด อยู่บ้านเมืองใด และมีชื่อว่าดังฤา” นาคพราหมณ์ก็กล่าวว่า “ข้านี้มีชื่อว่าพันธุ์พราหมณ์ อยู่รักษาประเทศที่นี้มาตั้งแต่ตระกูลเค้ามานี้แล” ท่านจึงใช้สัปบุริสะแห่งท่านไปตามดูที่อยู่แห่งข้าเทอะ ว่าอัน” แล้วก็กล่าวอำลาเจ้าสิงหนวัติกุมารออกไปแล เจ้าสิงหนวัติกุมารจึงใช้ให้บ่าวแห่งท่านตามไปดู ๗ คน ไปทางหนหรดี ไกลประมาณ ๑,๐๐๐ วา แล้วก็ลวดหายไปเสียแล เมื่อนั้นบ่าวทั้ง ๗ คน จึงกลับคืนมาบอกแก่เจ้าแห่งเขา ตามดังที่ได้เห็นมานั้นทุกประการแล เจ้าสิงหนวัติกุมารได้ยินคำดังนั้นก็สลดใจอยู่แล ส่วนว่านาคพราหมณ์ผู้นั้นก็เอาเพศเป็นพญานาคดังเก่าแล้วก็ทวนบุนไปให้เป็นเขตคูเวียง กว้าง ๓,๐๐๐ วา รอดซุกล้ำ แล้วก็หนีไปสู่ที่อยู่แห่งตนในกลางคิन्नนั้นแล ครั้นรุ่งแจ้งแล้ว เจ้าสิงหนวัติกุมารเห็นเป็นประการฉะนั้นแล้วก็มีใจชื่นชมยิ่งนัก จึงให้หาพราหมณ์อาจารย์มา แล้วก็ตรัสถามว่า “พราหมณ์ผู้มาบอให้แก่นั้น จักเป็นเทวบุตร เทวดาพระยาอินทร์ พรหมดังฤา” พราหมณ์อาจารย์จึงกล่าวว่า “ตามดังข้าผู้เฒ่ามาพิจารณาคุณนี้ คงจะเป็นพญานาคเป็นแน่แท้” เมื่อนั้นก็พร้อมกันเข้ายังเรือนหลวง แล้งตั้งหอเรือนบริบูรณ์แล้ว ก็เข้าอยู่เป็นเมืองใหญ่ แล้วพราหมณ์อาจารย์ผู้นั้นก็พิจารณาเอาชื่อพญานาคพันธุ์นั้น กับชื่อกุมารผู้เป็นเจ้าของชื่อสิงหนวัตินั้นมาสมกัน แล้วเรียกนามเมืองนั้นว่า เมืองพันธุ์สิงหนวัตินคร นั้นแล

เมื่อเจ้าสิงหนวัติกุมารได้เป็นเจ้าเมืองพันธุ์สิงหนวัตินครแล้ว ได้มีอาชญาเรียกว่าเอาขุนหลวงมิลักขุทั้งหลาย ให้เข้ามาสู่สมภารแห่งพระองค์นั้นแล แต่นั้นไปภายในได้ ๓ ปี ยังมีเมืองอันหนึ่งอยู่หนหรดี ไกลประมาณ ๔ คันททาง มีช้างหัวกกกะนที (แม่น้ำกก) ที่นั้น ชื่อว่า เมืองอุมกเสลานคร เมืองนั้นเป็นที่อยู่ของชาวขอมทั้งหลาย และส่วนว่าเมืองขอมนี้ก็เป็นเมืองพร้อมกันกับเมืองสุวรรณโคตมคำ แต่ครั้งสมัยศาสนาพระกัสสปะและยังไม่เคยเป็นเมืองร้างเลย พระยาขอมเจ้าเมืองอุมกเสลานครนั้น มีมานะกระด้างไม่ยอมเข้าสู่บรมโพธิสมภารเจ้าสิงหนวัติ พระองค์จึงยกกำลังไพร่ไปรบเอาเมืองอุมกเสลานครได้เข้าสู่บรมโพธิสมภารแต่นั้นมา มหาศักราชได้ ๒๒ ตัว ปีดังไส้ ตั้งเมืองพันธุ์สิงหนวัตินครได้ ๕ ปี ถึงปีนั้นท่านก็ปราบได้ล้านนาไทยทั้งมวลแลฯสนาอำมาตย์พราหมณ์อาจารย์ ไโรไทยทั้งหลาย ก็พร้อมใจกันราชาภิเษกยังเจ้าสิงหนวัติราชกุมารขึ้นเป็นเอกราชมหากษัตริย์ตั้งแต่นั้นมา และเมืองนี้ก็บริบูรณ์ด้วยผู้คน ช่างม้าวัวควายสมบัติมากนัก เกิดเป็นเมืองใหญ่แต่นั้นมา มีอาณาเขตดังนี้

ทิศบูรพา	มีแม่น้ำชนทีเป็นแดน	ทิศปัจฉิม	มีดอยรูปช้างขุนน้ำย่อยมาหาแม่คงเป็นแดน
ทิศอุดร	มีต่าง (เขื่อน)หนองแสเป็นแดน	ทิศทักษิณ	มีลวะรัฐเป็นแดน

บ้านเมืองก็มีความสงบสุขร่มเย็นตลอดสมัยของพระเจ้าสิงหนวัติ พระองค์ครองราชย์สมบัติได้ ๑๐๒ ปี มีอายุได้ ๑๒๐ ปี (บางตำนานก็ว่าครองราชย์ได้ ๕๒ ปี) ในภายหลังอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน ที่มีเมืองพันธุสิงหนวัตินครเป็นเมืองหลวงนั้น ตำนานได้กล่าวไว้ว่า ได้มีกษัตริย์ปกครองสืบเนื่องต่อกันมาประมาณกว่า ๔๐ พระองค์ ซึ่งบางพระองค์ก็จะปรากฏพระนามในตำนานของการสร้างเมืองใหม่ หรือโบราณสถานที่ยังคงมีมาอยู่ จนถึงยุคปัจจุบัน ได้แก่ พระเจ้าอชุตราช กษัตริย์องค์ที่ ๓ เป็นผู้สร้างพระธาตุเจ้าตอยตุง พระองค์ไชยনারายณ์ โอรสองค์ที่สองของ พระเจ้ามังรายราช กษัตริย์องค์ที่ ๔ เป็นผู้สร้างเวียงไชยনারายณ์ พระองค์เว้าหรือพระองค์เว้า กษัตริย์องค์ที่ ๑๐ เป็นผู้สร้างพระธาตุตอยเว้า (ที่อำเภอแม่สายในปัจจุบัน) เป็นต้น

รายนามกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักรโยนกไชยบุรีศรีช้างแสน

(จากพงศาวดารโยนก ของพระยาประจักษ์จักรจักร)

๑. สิงหนกุมาร	๒. คันธกุมาร	๓. อชุตราช
๔. มังรายนราช	๕. พระองค์เชียง	๖. พระองค์ชื่น
๗. พระองค์ดำ	๘. พระองค์เกิง	๙. พระองค์ชาติ
๑๐. พระองค์เว้า	๑๑. พระองค์แวน	๑๒. พระองค์แก้ว
๑๓. พระองค์เงิน	๑๔. พระองค์ตน	๑๕. พระองค์งาม
๑๖. พระองค์ลือ	๑๗. พระองค์รวย	๑๘. พระองค์เชิง
๑๙. พระองค์กั๊ง	๒๐. พระองค์เกา	๒๑. พระองค์พิง
๒๒. พระองค์ศรี	๒๓. พระองค์สม	๒๔. พระองค์สวรรัย (สวน)
๒๕. พระองค์แพง	๒๖. พระองค์พวน	๒๗. พระองค์จักร์
๒๘. พระองค์ฟู	๒๙. พระองค์ผั่น	๓๐. พระองค์วัง
๓๑. พระมังสิงห์	๓๒. พระมังแสน	๓๓. พระมังสม
๓๔. พระองค์ทิพ	๓๕. พระองค์กอง	๓๖. พระองค์กม (กลม)
๓๗. พระองค์ชาย (จาย)	๓๘. พระองค์ชิน (จิน)	๓๙. พระองค์ชม (จม)
๔๐. พระองค์กั๊ง (ปิง)	๔๑. พระองค์กิง (พิง)	๔๒. พระองค์เกียง (เปียง)
๔๓. พระองค์พัง (พังคราช)	๔๔. ทุกชิต	๔๕. มหาวัน
๔๖. มหาไชยชนะ		

อาณาจักรโยนก ได้มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาจนสมัยพระองค์มหาไชยชนะ อาณาจักรจึงได้ถึงกาลล่มจม ดังปรากฏในตำนานสิงหนวัติที่กล่าวว่า ได้มีชาวเมืองไปได้ปลาไหลเผือก พระองค์จึงให้ตัดเป็นท่อนแจกกันกินทั่วทั้งเวียง และในคืนนั้นก็เกิดมีเหตุเสียงดังสนั่นเหมือนกับแผ่นดินไหวถึงสามครั้ง จนเป็นเหตุให้เมืองโยนกถล่มกลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ แต่ก็เป็นที่น่าอัศจรรย์ที่ยังคงเหลือบ้านของหญิงหม้ายคนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้รับส่วนแบ่งเนื้อปลานั้นจากชาวเมืองไปบริโภค ในปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวจึงได้มีผู้สันนิษฐานไปต่างๆกัน บ้างก็สันนิษฐานว่าคือทะเลสาบเชียงแสน(หนองบงกาย) ในเขตอำเภอเชียงแสน บ้างก็ว่าคือเวียงหนองล่อง (เวียงหนองหรือเมืองหนอง) ในเขตอำเภอแม่จัน เนื่องจากมีชื่อสถานที่ต่างๆ ได้ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้อยู่ใกล้เคียงบริเวณนั้น เช่น บ้านแม่ลาก ก็หมายถึงตอนที่ชาวเมืองได้ช่วยกันลากปลาไหลตัวนั้น บ้านแม่ลัว (คงเลื่อนมาจากคำว่าคัว)

//ก็หมายถึง...

ก็หมายถึงตอนที่ได้ฆ่าเหละปลาไหลนั้นเพื่อแจกจ่ายกัน แม่น้ำกก หมายถึงตัดเป็นชิ้นๆ ซึ่งชื่อดังกล่าวนี้นี้ปัจจุบันมีอยู่ในท้องที่ของตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน และยังมีผู้สันนิษฐานว่า คือหนองหลวง ในเขตอำเภอเวียงชัยอีกด้วย

หลังจากที่อาณาจักรโยนกได้ล่มสลายพร้อมด้วยราชวงศ์ดังกล่าวแล้ว ชาวเมือง จึงได้ปรึกษากัน พร้อมใจกันยกให้ขุนล่ง ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาเป็นผู้ปกครองแทนราชวงศ์ ว่ากันว่าเป็นต้นแบบของประชาธิปไตย เนื่องจากผู้นำได้มาจากการประชุมปรึกษาหารือกันคล้ายระบบการเลือกตั้ง จึงเป็นที่มาของชื่อ “เวียงปรึกษา” เวียงปรึกษาได้มีผู้ปกครองสืบต่อกันมา ๑๕ คน เป็นระยะเวลา ๙๓ ปี

๒. ยุคหิรัญนครเงินยาง

ในยุคนี้ได้กล่าวถึง ลวจักรราชหรือลวจักรราช ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์นี้ ซึ่งในหลักฐานบางฉบับเรียกว่า ราชวงศ์ลาว เนื่องจากพระนามของกษัตริย์ในราชวงศ์นี้ล้วนขึ้นต้นด้วยคำว่า “ลาว” มีอำนาจอยู่ในเมืองเชียงลาว (เชียงเรือน) สันนิษฐานว่าอยู่ใกล้บริเวณดอยตุงและแม่น้ำสาย ต่อมาได้ขยายจากเมืองเชียงลาวมาสู่เมืองเงินยางหรือเงินยง ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง สันนิษฐานว่าเมืองเงินยางนี้อยู่ใกล้กับเมืองเชียงแสน หรืออาจเป็นบริเวณเดียวกันก็ได้ เมืองเงินยางมีชื่อเรียกเป็นภาษาบาลีว่า “หิรัญนคร” อันเป็นที่มาและเรียกชื่อเมืองนี้ว่า หิรัญนครเงินยาง

ลวจักรราช (ลาวจง) มีราชบุตร ๓ พระองค์ คือ ลาวครอบ ลาวช้าง และลาวแก้วมาเมือง ลวจักรราชได้ส่งราชบุตรออกไปสร้างบ้านแปงเมือง คือ ให้ลาวครอบราชบุตรองค์โตไปครองเมืองเชียงของ ลาวช้างราชบุตรองค์ที่สองไปครองเมืองยอง ส่วนลาวแก้วแก้วมาเมือง ราชบุตรองค์เล็กนี้ให้ครองเมืองเชียงลาวสืบเนื่องมา ด้วยเหตุนี้ภายหลังจึงทำให้ราชวงศ์ลาว (ลวจักรราช) เป็นต้นของราชวงศ์เมืองต่างๆ เช่น พะเยา เชียงของ เชียงคำ จนถึงสมัยพญามังราย ได้สร้างเมืองเชียงรายแล้ว พบว่าเจ้าเมืองต่างๆ ได้มีเชื้อสายมาจากวงศ์ลวจักรราชด้วยกัน จึงมีพระราโชบายรวบรวมให้เป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

รายนามกษัตริย์ราชวงศ์ลาว (ลวจักรราช หรือวงศ์หิรัญนคร)

รัชการที่	พระนาม	รัชการที่	พระนาม	รัชการที่	พระนาม
๑	ลวจักรราช (ลาวจง)	๒	ลาวแก้วแก้วมาเมือง	๓	ลาวเส้า (ลาวเส้า)
๔	ลาวดั่ง (ลาวพัง)	๕	ลาวกลม (ลาวหลวง)	๖	ลาวเหลว
๗	ลาวกับ	๘	ลาวคิ้ว (ลาวกิน)	๙	ลาวเคียง
๑๐	ลาวคิ้ว	๑๑	ลาวเทิง (ลาวตึง)	๑๒	ลาวทึง (ลาวเติง)
๑๓	ลาวคน	๑๔	ลาวสม	๑๕	ลาวกวก (ลาวพวก)
๑๖	ลาวกิว (ลาวกวิน)	๑๗	ลาวจง	๑๘	จอมผาเรือง
๑๙	ลาวเจิง (ลาวเจื่อง)	๒๐	ลาวเงินเรือง	๒๑	ลาวชิน (ลาวชิน)
๒๒	ลาวมิง	๒๓	ลาวเมือง (ลาวเมิง)	๒๔	ลาวเมง

ลาวจมีราชบุตร ๒ พระองค์ องค์พี่ชื่อ ลาวชิน ได้ให้ปกครองเมืองไชยนารายณ์ ส่วนผู้น้องชื่อ จอมผาเรือง นั้น ให้ครองเมืองเชียงลาวต่อมา จอมผาเรือง (ลาวจอมเรือง) มีราชบุตรชื่อ ลาวเจื่อง (ขุนเจื่อง) ลาวเจื่องได้ครองเมืองเชียงลาวอยู่ระยะหนึ่ง และได้แผ่ขยายอาณาเขตไปถึงเมืองของพระยาแก้ว แล้วได้อพยพครองหลายเมือง ส่วนทางเมืองเงินยาง (เชียงลาว) นั้น ได้ให้ลาวเงินเรืองราชบุตรปกครองแทน และในสมัยของลาวเจื่องนี้ ได้ให้ราชบุตรอีกหลายพระองค์ไปครองยังเมืองต่างๆ เช่น เมืองล้านช้าง เมืองน่าน เป็นต้น อันเป็นการกระจายราชวงศ์ลาว (ลาวจักรราช) ไปยังหัวเมืองต่างๆ อีกสมัยหนึ่ง มาจนถึงสมัยลาวเมง ลาวเมือง พระบิดาได้ส่งขุนนางอัวมิ่งจอมเมืองหรือนางเทพคำขยาย ธิดาท้าวรุ่งแก่นชาย เจ้านครเชียงรุ่ง เมืองใหญ่แคว้นแสนสิบสองปันนา มาอภิเษกเป็นชายาเจ้าลาวเมง ครั้นภายหลังอภิเษกแล้วไม่นานเท่าใด นางเทพคำขยายก็ทรงมีครรภ์แล้วประสูติพระราชโอรส เมื่อ พ.ศ.๑๗๘๒ ทรงพระนามว่า “เจ้ามังราย” จะเห็นได้ว่าอาณาจักรรัตนนครเงินยาง (เชียงลาว หรือเชียงเรือง หรือรัตนนครเงินยางเชียงแสนก็เรียก) นั้นเคยมีความรุ่งเรืองมาก่อน มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ได้มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันในราชวงศ์ลาวจักรราช มาหลายพระองค์ มาจนถึงสมัยพญามังราย จึงได้มีการสร้างเมืองใหญ่ขึ้นที่เชียงราย และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้เริ่มมีความชัดเจนขึ้น นับแต่การสร้างเมืองเชียงรายเป็นต้นมา

๓. ยุคเชียงราย (มังราย)

พญามังราย ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติที่เมืองรัตนนครเงินยาง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๐๒ ในขณะที่มีพระชนมได้ ๒๐ ปี พระองค์จึงได้ให้พระยามหานครทั้งหลายไปถวายบังคม เมืองใดขัดแย้งมิยอมอ่อนน้อมแต่โดยดี ก็แต่งกองทัพยกออกไปปราบปราม ได้เมืองมอญ เมืองไร เมืองเชียงคำ ได้ปลดเจ้าผู้ครองนครออกแล้วแต่งตั้งให้ขุนนางอยู่รั้งเมืองเหล่านั้น แต่นั้นหัวเมืองทั้งหลาย มีเมืองเชียงช้าง เป็นต้น ก็ต่างพากันอ่อนน้อมยอมเป็นเมืองขึ้น

เมื่อรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือได้แล้ว คิดจะปราบหัวเมืองฝ่ายใต้ จึงได้ลงไปอยู่ที่เมืองหนึ่ง ชื่อเมืองว่า เวียงเตารอง เสด็จช้างมงคลของพญามังรายได้พลัดไป พญามังรายเสด็จตามช้างไปถึงยอดจอมทอง ริมแม่น้ำกก เห็นภูมิประเทศที่เป็นชัยภูมิดี จึงให้สร้างพระนครไว้ ณ ที่นั้นก่อนปรการโอบล้อมเอาดอยจอมทองไว้ในท่ามกลางเมือง ขนานนามว่า เมืองเชียงราย ใน พ.ศ. ๑๘๐๕ แล้วพญามังรายก็ยกจากเมืองรัตนนครเงินยางขึ้นมาประทับอยู่ที่เมืองเชียงรายในปีเดียวกันนี้ ยังได้ตีเมืองเชียงตุงอีกด้วย ถัดมาอีก ๓ ปี พญามังรายได้เสด็จจากเมืองเชียงรายไปประทับอยู่ที่เมืองฝาง (เวียงไชยปราการ) โดยมีพระราชประสงค์ที่จะแผ่ขยายอาณาเขตไปทางล้านนา หลังจากนั้น ๑ ปี ก็ได้ยกทัพไปตีเมืองผาแดง เชียงของ ตีได้เมืองเชียงของแล้วก็กลับมาประทับที่เมืองฝางอีก ต่อมาราว ๖ ปี ได้เสด็จยกทัพไปตีเมืองเชิงแล้วกลับมาประทับ ณ เมืองฝางดังกล่าว

เมืองฝางที่พญามังรายประทับอยู่ติดต่อกับแคว้นล้านนาพ่อค้าวานิชชาวเมืองหริภุญไชย ไปมาที่เมืองฝางเป็นอันมาก พญามังรายทราบว่ามีเมืองหริภุญไชยเป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ ก็อยากได้ไว้ในอำนาจ จึงทรงให้อ้ายฟ้า เข้าไปเป็นไส้ศึกอยู่ในเมืองหริภุญไชย แล้วจึงสามารถตีเมืองหริภุญไชยจากพระยาธิบยาได้ในเวลาต่อมา รวมทั้งตีได้เมืองเชลียงจากพระยาเบิก เจ้าเมืองเชลียง ซึ่งเจ้าน้องของพระยาธิบยาในภายหลังอีกด้วย

ในปี พ.ศ. ๑๘๑๙ พญามังรายได้ยกกองทัพลงไปตีเมืองพะเยา พระยาจำเมือง เจ้าเมืองพะเยา เห็นว่าสู้ด้วยกำลังมิได้ จึงยกกองทัพออกไปปรับสายแดน ต้อนรับอย่างไมตรี แล้วยกตำบลปากน้ำให้แก่พญามังราย พญามังรายก็รับปฏิญาณเป็นมิตรกัน ต่อมาได้ยกทัพไปตีเมืองหงสาวดี พระยาหงสาวดีสุทโธสม เจ้าเมือง จึงได้ยกนางปายโค พระธิดาให้เป็นราชธิดา เพื่อจะเป็นพระราชไมตรี ในภายหลังได้ยกกองทัพไปตีเมืองพุกามอังวะ เจ้าเมืองอังวะ

//ได้นำเอา....

ได้นำเอาเครื่องราชบรรณาการมาถวายต้อนรับขอพระราชไมตรีด้วย ในครั้งนี้ได้นำเอาช่างต่างๆ เช่น ช่างซ่อม ช่างเหล็ก ช่างเงิน ช่างคำ ช่างทอง กลับมาเผยแพร่อีกด้วย พร้อมทั้งได้บำรุงพระพุทธศาสนา โดยได้รับอิทธิพลตามแบบอย่างของอังกะ

ในปี พ.ศ. ๑๘๓๙ พญามังรายได้สร้างเมืองเชียงใหม่ และขนานนามเมืองว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่” พระองค์ได้เสด็จไปประทับอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ตราบจนสวรรคต ขณะเสด็จประพาสกลางเมือง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๖๐ ส่วนเมืองเชียงรายนันได้ให้ขุนครามมาครองเมืองแทน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่เมืองเชียงรายนเริ่มลดบทบาทลง และในขณะเดียวกันเมืองเชียงใหม่ก็ได้เริ่มมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในสมัยของพญามังราย

เมื่อพญามังรายสวรรคต พระยาไชยสงคราม (ขุนคราม) ราชโอรส จึงครองเมืองเชียงรายนต่อมา และสถาปนาให้พระยาแสนภู โอรสองค์ใหญ่ไปครองเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๑๘๖๑ พระยาไชยสงครามถึงแก่ทิวงคต ในปี พ.ศ. ๑๘๗๐ พระยาแสนภูได้ให้เจ้าคำฟู ราชโอรสไปครองเมืองเชียงใหม่ แล้วพระองค์ได้กลับมาครองเมืองเชียงรายน ในปี พ.ศ. ๑๘๗๑ พระยาแสนภู มีพระราชประสงค์ที่จะสร้างพระนครอยู่ใหม่ ต้องการชัยภูมิที่ดี ขุนนางได้สำรวจหาได้ที่เมืองเก๋าริมแม่น้ำโขง อันเป็นเมืองโบราณของเวียงไชยบุรี จึงโปรดให้สร้างนครใหม่ขึ้นที่นั่น เอาแม่น้ำโขงเป็นคูปราการเมืองด้านตะวันออก ส่วนอีก ๓ ด้าน ให้ขุดโอบล้อมพระนครไว้ ตั้งพิธีฝังหลักเมืองในวันศุกร์ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๕ (เดือน ๗ เหนือ) ปีมะโรง พ.ศ. ๑๘๗๑ ขนานนามว่า “หิรัญนครชัยบุรีศรีเชียงแสน” (ตามพระนามของพระองค์) แต่ต่อมาภายหลังคนเรียกว่า **เชียงแสน** หรืออำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีซากกำแพงเมืองปรากฏอยู่

พระยาแสนภู ครองอยู่เมืองเชียงแสนได้ ๗ ปี ก็ได้ถึงแก่ทิวงคต พระยาคำฟู ราชโอรส จึงได้ครอง เมืองเชียงแสนต่อมา พระยาคำฟูจึงได้ให้ท้าวผายู ราชโอรสไปครองเมืองเชียงใหม่ เมื่อพระยาคำฟูถึงแก่ทิวงคต ท้าวผายู ซึ่งครองเมืองเชียงใหม่อยู่ก็ได้ครองเมืองเชียงใหม่อีกต่อไป แล้วให้ท้าวเกือนา (ต้อนา) ราชโอรส มาครองเมืองเชียงรายนแทน นับแต่นั้นมาเมืองเชียงรายน (รวมทั้งเชียงแสนด้วย) ได้เริ่มมีฐานะคล้ายเมืองลูกหลวง โดยมีเชียงใหม่เป็นเมืองหลวง แต่ก็ยังคงมีเชื้อพระวงศ์ปกครองสืบต่อกันมาอีกหลายพระองค์ สุดท้ายในสมัยพระยาภมรมหาเป็นเจ้าเมืองเชียงแสน โดยมีพระเจ้าเมกุฎครองเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๑๐๑ เมืองเชียงใหม่และเชียงแสนก็เสียเอกราชให้แก่บุเรงนอง เจ้ากรุงหงสาวดี อาณาจักรล้านนา (รวมทั้งเชียงรายนและเชียงแสนด้วย) จึงได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าตั้งแต่นั้นมา แต่มีบางครั้งก็เป็นอิสระและบางครั้งก็ตกอยู่ในอำนาจของกรุงศรีอยุธยา รวมเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับ ๒๐๐ ปี จนถึงสมัยธนบุรี แม้ว่าบางสมัยจะมีการจับอาวุธขึ้นต่อสู้เพื่อเป็นอิสระจากพม่าแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในระยะหนึ่ง พม่าได้ฟื้นฟูเมืองเชียงแสนให้เป็นเมืองเอกในการปกครองเนื่องจากต้องการให้เป็นหัวเมืองเพื่อป้องกันการรุกรานจากกรุงศรีอยุธยา และยังสามารถใช้เป็นแหล่งสะสมเสบียงในยามศึกสงครามกับกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย

๔. ยุคพันธุ์มณีรัตนอาณาเขต

ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ยกทัพมาปราบปรามขับไล่ข้าศึกพม่าทางหัวเมืองฝ่ายเหนือ แต่ไม่สำเร็จเด็ดขาด ครั้นในปี พ.ศ. ๒๓๔๗ สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งราชวงศ์จักรี กรมหลวงเทพหริรักษ์และพระยายมราช ยกกองทัพขึ้นมาขับไล่พม่าออกจากเชียงแสนได้สำเร็จ และได้เผาเมืองเสียสิ้น พร้อมกับกวาดต้อนเอาผู้คนพลเมือง ๒๓,๐๐๐ ครอบครัว แบ่งเป็น ๕ ส่วน โดยให้ไปอยู่เมืองเชียงใหม่ นครลำปาง นครน่าน เมืองเวียงจันทน์ และลงมายังกรุงเทพฯ บางส่วนให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองสระบุรีบ้าง เมืองราชบุรีบ้าง

หลังจากที่ได้กวาดต้อนเอาผู้คนพลเมืองให้ไปอยู่ตามเมืองต่างๆ แล้ว เชียงแสนจึงกลายเป็นเมืองร้าง นับแต่นั้นมา หลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองเชียงแสนได้ขาดหายไประยะหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วมักจะกล่าวถึงเมืองเชียงใหม่ที่เป็นศูนย์กลางของล้านนาในยุคนั้น โดยมีตระกูลเจ้าเจ็ดตนปกครอง ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการทำศึกสงครามกับพม่า บางครั้งก็ถูกพม่ารุกราน บางครั้งก็ยกทัพไปตีเขตหัวเมืองขึ้นของพม่าและกวาดต้อนเอาผู้คนลงมาด้วย อันได้แก่ พวกไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจีน เป็นต้น

พ.ศ. ๒๓๘๖ ในรัชกาลที่ ๓ ได้มีการจัดตั้งเมืองเชียงรายขึ้นให้เป็นบ้านเมืองขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นกำลังช่วยเหลือเชียงใหม่ ในการป้องกันภัยจากพม่า โดยมีฐานะเป็นเมืองบริวารของเชียงใหม่ พระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าเมืองเชียงใหม่ ได้ให้ญาติพี่น้อง อันมีเจ้าหลวงธรรมลังการเป็นเจ้าหลวงเมืองเชียงราย เจ้าอุ่นเรือนเป็นพระยาอุปราช เจ้าคำแสนเป็นพระยาราชวงศ์ เจ้าชายสาม เจ้าพู่เกี้ยง เป็นพระยาราชบุตร และพระยาบุรีรัตนมีราชภูที่ถูกกวาดต้อนมาจากหัวเมืองขึ้นของพม่า ในสมัย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” พร้อมด้วยพ่อค้าที่เป็นคนพื้นเมืองของไพร่เมือง ๔ เมือง คือ เมืองเชียงตุง เมืองพยาก เมืองเลน และเมืองสาด ประมาณ ๑,๐๐๐ ครอบครัว ขึ้นมาตั้งสร้างบ้านเมือง เมืองเชียงรายในยุคนี้นี้ได้มีการก่อกำแพงสร้างประตูเมืองต่างๆ เพิ่มเติมในส่วนที่เคยเป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่สมัยพญามังราย ให้เป็นเมือง “พันธุ์มณีรัตนอาณาเขต” มีสدةือเมืองอยู่ที่ วัดจันทโลก (ปัจจุบันคือ วัดกลางเวียง) ในสมัยนั้นเมืองเชียงใหม่มีชื่อว่า “เมืองรัตนดิงสาวกวันบุรี” การปกครองเมืองเชียงรายในฐานะเป็นเมืองบริวารของเมืองเชียงใหม่ เป็นยุคที่เรียกว่า เจ้าชั้น ๕ ใบ ซึ่งเป็นเชื้อสายในตระกูลเจ้าเจ็ดตน ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเมืองเชียงใหม่มาเป็นคณะปกครองเมืองเชียงราย ประกอบด้วยเจ้าหลวง (มีฐานะเป็นเจ้าเมือง) และผู้ช่วยอีก ๔ ตำแหน่ง คือ พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ พระยาราชบุตร พระยาบุรีรัตน

พ.ศ. ๒๔๑๓ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ นครเชียงใหม่ มีใบบอกขอราชการไปยังกรุงเทพฯ ว่า พม่า ลื้อ จีน เมืองเชียงตุง ประมาณ ๓๐๐ ครอบครัว มาอยู่เมืองเชียงแสน ตั้งตัวเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้การปกครองของไทย จึงให้อุปราชแต่งคนไปว่ากล่าวให้ถอยออกจากราชอาณาจักร ถ้าอยากจะตั้งอยู่ให้อยู่ในบังคับบัญชาเมืองเชียงราย และนครเชียงใหม่ แต่ก็ไม่ได้ผล เพราะพวกนั้นไม่ยอมออกไป ในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ เจ้าอินทวิไชยยานนท์ เจ้านครเชียงใหม่ เสด็จกำลังคนจากเชียงใหม่ นครลำปาง เมืองลำพูน มีไพร่ทั้งสิ้น ๔,๕๐๐ คน ยกจากเชียงใหม่มาเชียงราย และเชียงแสนไล่ต้อนพวกนั้นออกจากเชียงแสน จึงทำให้เชียงแสนกลายเป็นเมืองร้างไประยะหนึ่ง จวบจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๒๓ จึงได้ให้ เจ้าอินต๊ะ บุตรเจ้าบุญมา (เจ้าบุญมาเป็นน้องของเจ้ากาวิละ เจ้านครเชียงใหม่) เจ้าผู้ครองเมืองลำพูนเป็นหัวหน้า นำราษฎรเมืองลำพูน เชียงใหม่ ประมาณ ๑,๕๐๐ ครอบครัว ขึ้นมาตั้งรกราก “ปักซั้งตั้งถิ่น” อยู่เมืองเชียงแสน นับเป็นการ สร้างบ้านแปงเมือง ครั้งใหญ่ของเมืองเชียงแสน กลุ่มที่อพยพมารุ่นแรกได้มาตั้งถิ่นฐานทำกินอยู่เรียงรายตามลำแม่น้ำแม่คำ ตั้งแต่บ้านแม่คำ บ้านห้วยน้ำราก จึงถึงเขตเชียงแสน ตลอดถึงบ้านกวนบุญเรือง ในเขตประเทศลาวปัจจุบัน

//ต่อมา...

ต่อมาเจ้าอินท๊ะ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็นพระยาราชเดชดำรง ตำแหน่งเจ้าเมืองเชียงใหม่ ในสมัยนั้นการปกครองล้านนาเฉพาะมณฑลพายัพเหนือ มีเมืองบริวาร ๕ หัวเมือง มีชื่อตำแหน่งประจำเมืองต่างๆ คือ

พระยาประเทศอูตรทิศ	เจ้าเมืองพะเยา
พระยามหิทธิวงศา	เจ้าเมืองฝาง
พระยารัตนเขตต์	เจ้าเมืองเชียงราย
พระยาราชเดชดำรง	เจ้าเมืองเชียงใหม่
พระยาจิตวงศ์วรยศรังษี	เจ้าเมืองเชียงทอง

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ พระศรีสทเทพ (เล็ง วิริยสิริ) จัดการปกครองมณฑลพายัพใหม่ เมืองใหญ่ มีเก้านามหลวง เป็นศูนย์กลางจัดให้มีแคว้นแก่บ้าน (กำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน) แต่ละแคว้นขึ้นกับเมือง เรียกผู้ปกครองเมืองว่า เจ้าเมือง เมืองขึ้นกับ บริเวณ เรียกผู้เป็น หัวหน้าว่า ข้าหลวงบริเวณ ข้าหลวงบริเวณขึ้นต่อเก้านามหลวง โดยได้จัดทำขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ เรียกว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งมณฑลพายัพ ตั้งนครเชียงใหม่เป็นตัวมณฑล และเมืองเชียงใหม่สมัยนั้นขึ้นต่อ กระทรวงกลาโหม ต่อมา พ.ศ. ๒๔๕๓ ตรงกับ ร.ศ. ๑๒๙ ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกเมืองเชียงราย เป็นเมืองจัตวารวมอยู่ในมณฑลพายัพ ดังต่อไปนี้

ประกาศยกเมืองเชียงรายเป็นหัวเมืองจัตวา รวมอยู่ในมณฑลพายัพ

มีพระราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วหน้ากันว่า แต่เดิมเมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงทอง ได้จัดรวมเข้าเป็นจังหวัดเรียกว่า จังหวัดพายัพภาคเหนือ ต่อมาเมืองเหล่านี้มีความเจริญยิ่งขึ้น จนเป็นเหตุให้เห็นว่า การจัดให้เป็นเมืองไม่พอแก่ราชการและความเจริญสมควรเลื่อนการปกครองขึ้นให้สมกับราชการและความเจริญ ในท้องถื่น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองเชียงแสน เมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงทอง ตั้งเป็นเมืองจัตวา เรียกว่า เมืองเชียงราย อยู่ในมณฑลพายัพ และจัดแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๐ อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงแสน อำเภอเมืองฝาง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงทอง เหมือนอย่าง หัวเมืองชั้นใน ที่ขึ้นกับ กรุงเทพฯ ทั้งปวง และพระทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระภักดีณรงค์ ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดพายัพภาคเหนือเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย รับราชการสนองพระเดชพระคุณสืบไป

ศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๙

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย

ตราประจำเมืองเป็นรูปหนุมาน (หอรμαν)

ดวงตราประจำเมืองพันธุ์มัตริตนาอาณาเขต คือ เมืองเชียงรายในอดีต ที่แปลมาตรงกับตัวอักษร ล้านนา (ตัวเมือง) ในดวงตรานั้น ส่วนอักษรไทยข้างล่างเขียนว่า เมืองพันธุ์มัตริตนาอาณาเขต เป็นการสะกดผิด เนื่องจากการทำตราต่างๆ ในสมัยนั้นต้องส่งไปทำที่ประเทศอินเดีย ชื่อเมืองพันธุ์มัตริตนาอาณาเขต เลยต้องใช้อย่างนั้นมา แต่คนเชียงรายในสมัยนั้นอ่านภาษาไทย (กลาง) ไม่ออก

สภาพบ้านเมืองในยุคพันธุ์มัตริตนาอาณาเขตนั้น ได้เกิดความยุ่งยากเกี่ยวกับกบฏเงี้ยว ซึ่งได้เกิดขึ้นตามหัวเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านนา ซึ่งเป็นผลมาจากยุคการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก ที่ได้เข้ามามีอิทธิพลในดินแดนพม่าและลาว และต่อมาได้มีการยุยงสนับสนุนให้เงี้ยวก่อความไม่สงบขึ้นตามหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อจะขยายอิทธิพลเข้ามายังล้านนา ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทยแล้ว แต่ทางการก็สามารถปราบปรามลงได้

ยุคพันธุ์มัตริตนาอาณาเขต ได้มีการพัฒนารูปแบบการปกครองจากหัวเมืองที่มีเจ้าเมืองครองมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๑๒๙) จึงได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล อันเป็นต้นแบบมาสู่การปรับปรุงพัฒนามาสู่นโยบายปัจจุบันที่มีฐานะเป็นจังหวัด แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๘ อำเภอ

ความสัมพันธ์กับอาณาจักรต่าง

นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ลพบุรี ได้ให้พระโอรสไปสร้างและครองเมืองต่างๆ จึงทำให้มีการกระจายเชื้อพระวงศ์ออกไปยังเมืองต่างๆ ด้วย อันเป็นการขยายอาณาเขตในลักษณะหนึ่งมาจนถึงสมัยพญามังราย จึงได้มีการรวบรวมหัวเมืองต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยมีเมืองหิรัญนครเงินยางเป็นศูนย์กลาง เมื่อมีความเป็นปึกแผ่นแล้ว ต่อมาจึงได้ขยายลงมาสร้างเมืองเชียงราย เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการแผ่ขยายอาณาเขตต่อไปยังอาณาจักรอื่นๆ รวมทั้งการมีสัมพันธ์ไมตรีกับอาณาจักรใกล้เคียงอาณาจักรต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่

อาณาจักรหิรัญไชย

อาณาจักรหิรัญไชย ได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนสมัยการสร้างเมืองเชียงราย โดยเป็นศูนย์กลางของเมืองต่างๆ ที่อยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิงและแม่น้ำวัง ซึ่งตำนานจามเทวีได้กล่าวว่า ฤาษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมืองหิรัญไชยขึ้น เมื่อราว พ.ศ. ๑๓๑๐-๑๓๑๑ หลังจากที่ได้สร้างเสร็จแล้ว จึงได้ทูลเชิญพระนางจามเทวี ธิดาของกษัตริย์เมืองละโว้ (ลพบุรี) มาครองเมือง จึงทำให้วัฒนธรรมของละโว้แพร่ขยายมายังอาณาจักรหิรัญไชยด้วย

ด้วยเหตุอาณาจักรหิรัญไชย มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่งคั่งสมบูรณ์ พญามังรายมีพระประสงค์อยากได้ไว้ในอำนาจ จึงได้ใช้กลอุบายให้อ้ายฟ้าเข้าไปเป็นไส้ศึก วางแผนให้เกิดความแตกแยกกันในอาณาจักร ในภายหลัง กองทัพของพญามังรายจึงเข้ายึดอาณาจักรหิรัญไชยจากพระยาอัยบา กษัตริย์องค์สุดท้ายของอาณาจักร หิรัญไชยไว้ในอำนาจได้สำเร็จ ในปี พ.ศ. ๑๘๓๕ และได้ผนวกหิรัญไชยเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

อาณาจักรสุโขทัย

หลังจากที่พญามังรายได้แผ่ขยายอาณาเขตและรวบรวมบ้านเมืองจนเป็นปึกแผ่นมั่นคงจนเป็นที่มาของอาณาจักรล้านนาแล้ว จึงได้สร้างเมืองเชียงใหม่ หรือณพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ขึ้น ใน พ.ศ. ๑๘๓๙ เพื่อเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ในการสร้างเมืองนั้น พระองค์ทรงได้ทูลเชิญพ่อขุนรามคำแหงจากกรุงสุโขทัยและพญางำเมืองเจ้าเมืองพะเยาซึ่งเป็นพระสหาย ได้เสด็จมาช่วยเลือกชัยภูมิการสร้างเมือง จึงเห็นได้ว่าอาณาจักรเหล่านี้มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกันอย่างแนบแน่น ในตำราราชวงศ์ปกรณ์กล่าวว่า กษัตริย์ทั้งสามได้ตั้งสัจจะปฏิญาณต่อกันโดยนั่งหลังพิงกันที่ฝั่งแม่น้ำขุนญ แล้วเอามือมาแตะมือกันทุกคน เอาเลือดใส่แบ่งผ่าสู่กันกิน ให้เป็นมิตรสนิทต่อกันทุกพระองค์ ต่อมาแม่น้ำขุนญ จึงเรียกว่าแม่น้ำอิง ในปัจจุบันนี้ได้มีอนุสรณ์สถานคือ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ประดิษฐานอยู่ที่หน้าศาลากลาง (เก่า) จังหวัดเชียงใหม่

อาณาจักรล้านนา

สมัยท้าวสุทนต์ท้าวมาศหัตถ์ อาณาจักรล้านนามีความเป็นมาหลังจากที่พญามังรายได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆ อันมีเจ้าเมืองที่มีเชื้อสายมาจากวงศ์ลวจังกราช ด้วยกันจนเป็นปึกแผ่นในอาณาจักรท้าวสุทนต์ท้าวมาศ ต่อมาได้ตีอาณาจักรท้าวสุทนต์ท้าวมาศแล้วผนวกเข้าไว้ในอาณาจักรด้วยนับเป็นการเริ่มต้นของอาณาจักรไปอยู่ที่เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ทำให้เมืองเชียงรายได้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรท้าวสุทนต์ท้าวมาศได้ลดความสำคัญลงไปในระยะหลังๆ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เมืองเชียงรายได้เป็นเมืองแห่งจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดเป็นอาณาจักรล้านนา ดังมีคำกล่าวที่ว่า **“ถ้าไม่มีเชียงรายได้ คงไม่มีเชียงใหม่ ในปัจจุบัน”**

สมัยรัตนโกสินทร์ อาณาจักรล้านนาได้มีบทบาทสำคัญในการทำสงครามกับพม่า โดยได้นำกำลังร่วมกับกองทัพทางกรุงเทพฯ ทำสงครามกับพม่าในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๒ – ๒๓๔๗ สงครามในระยะดังกล่าวนี้ ได้เกิดลัทธิ “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ได้กวาดต้อนเอาผู้คนจากเมืองเชียงตุง สิบสองปันนา ฯลฯ ผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาเหล่านั้นส่วนใหญ่ ได้แก่ ชาวไทยใหญ่ ชาวไทยลื้อ และชาวไทยเขิน ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับชาวไทยโยนกของอาณาจักรล้านนา แล้วมาไว้ตามหัวเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านนา กลุ่มที่ถูกกวาดต้อนมานั้นได้นำศิลปวัฒนธรรมเข้ามาเผยแพร่ด้วย เช่น การทำเครื่องเขิน แกงฮังเล น้ำพริกของชาวไทยเขิน ขนมจีนน้ำเงี้ยวของชาวไทยใหญ่ การทอผ้าของชาวไทยลื้อ เป็นต้น

ในปัจจุบัน กลุ่มชาวไทยลื้อหรือชาวไทยเขิน มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในหลายอำเภอของจังหวัดเชียงราย และจังหวัดในภาคเหนือ และได้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ไว้อย่างมาก เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหารการกินและงานหัตถกรรม

เขียงรายในปัจจุบัน

๑. สภาพภูมิศาสตร์

๑.๑ ที่ตั้ง

จังหวัดเขียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๙ องศาเหนือ ถึง ๒๐ องศา ๓๐ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๙๙ องศา ๑๕ ลิปดา ถึง ๑๐๐ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ๘๒๙ กิโลเมตร

๑.๒ อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ประเทศสหภาพพม่าและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดพะเยาและลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ประเทศสหภาพพม่าและจังหวัดเชียงใหม่

แนวเขตชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ด้านอำเภอแม่จัน แม่สาย แม่ฟ้าหลวง และเชียงแสน รวม ๑๓๐ กิโลเมตร แยกเป็นแนวภูเขา ๑๐๐ กิโลเมตร แนวแม่น้ำสาย ๑๐ กิโลเมตร และแนวแม่น้ำรวก ๒๐ กิโลเมตร

แนวเขตชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านอำเภอเชียงแสน เชียงของ เวียงแก่น และอำเภอเทิง มีระยะทาง ๑๘๔ กิโลเมตร โดยเป็นแนวแม่น้ำโขง ๙๐ กิโลเมตร และแนวภูเขา ๙๔ กิโลเมตร

๑.๓ สภาพภูมิประเทศ

เขียงรายมีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงในทวีปตอนเหนือของประเทศ (North Continental Highland) มีพื้นราบสูงเป็นหย่อมๆ ในเขตอำเภอแม่สรวย เวียงป่าเป้า และเชียงของ บริเวณเทือกเขาจะมีความสูงประมาณ ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล บริเวณส่วนที่ราบตามลุ่มแม่น้ำสำคัญในตอนกลางของพื้นที่ ได้แก่ อำเภอพาน เมือง แม่จัน แม่สาย เชียงแสน และเชียงของ มีความสูงประมาณ ๔๑๐ - ๕๘๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล

๑.๔ สภาพภูมิอากาศ ปี ๒๕๕๒ - พฤษภาคม ๒๕๕๓

ฤดูร้อน ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๖.๔ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด ๓๙.๔ องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๓ และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๕.๘๓ องศาเซลเซียส

ฤดูฝน ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม - กลางเดือนตุลาคม ๒๕๕๒ เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๒ ปริมาณ ๓๘๗ มิลลิเมตร ในปี ๒๕๕๒ มีฝนตกทั้งปี ๑๑๗ วัน ปริมาณฝนรวม ๑,๖๒๕ มิลลิเมตร

ฤดูหนาว อยู่ในช่วงกลางเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๑๒.๗ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด ๑๐ องศาเซลเซียส วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๓ และ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๓

๑.๕ ป่าไม้

พื้นที่จังหวัดเชียงรายมีทั้งสิ้น ๑๑,๖๗๘.๓๖๙ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗,๒๙๘,๙๘๑ ไร่ ในปี ๒๕๕๑ มีพื้นที่ป่าไม้จำนวน ๓,๒๒๗,๘๘๗ ไร่ หรือ ๕,๑๖๔.๖๒ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๒ ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

: ส่วนจัดการที่ดินป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๒ เชียงราย / กันยายน ๒๕๕๓

๑.๕.๑ **อุทยานแห่งชาติ** (National Park) มีอยู่ ๕ แห่ง คือ **อุทยานแห่งชาติดอยหลวง** เนื้อที่ ๗๓๑,๒๕๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอพาน แม่สรวย เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่ใจ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อำเภอวังเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง **อุทยานแห่งชาติขุนแจ** มีเนื้อที่ ๑๖๘,๗๕๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย **อุทยานแห่งชาติภูซาง** เนื้อที่ ๑๗๘,๐๕๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงคำและอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา **อุทยานแห่งชาติแม่ปืม** มีเนื้อที่ ๒๒๗,๓๑๒ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอพาน อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย, อำเภอแม่ใจ อำเภอเมือง อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา **อุทยานแห่งชาติลำน้ำกก** มีเนื้อที่ ๔๖๗,๑๘๕ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ลาว อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

๑.๕.๒ **วนอุทยาน** (Forest Park) เป็นแหล่งธรรมชาติที่รัฐจัดไว้ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ของประชาชน และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด จังหวัดมีวนอุทยานทั้งหมด ๒๗ แห่ง คือ

๑. วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน มีเนื้อที่ ๕,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดอยนางนอน ท้องที่ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย

๒. วนอุทยานดอยหัวแม่คำ มีเนื้อที่ ๓,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่คำ ป่าแม่สลอง และป่าแม่จันฝั่งซ้าย ท้องที่ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง

๓. วนอุทยานน้ำตาดควัน มีเนื้อที่ ๒,๑๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยสัก และ ป่าแม่กกฝั่งขวา และป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยหลวง ป่าน้ำยาว และป่าน้ำซ้อ ท้องที่อำเภอพญาเม็งราย

๔. วนอุทยานน้ำตกแม่โท มีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปุนน้อย ป่าแม่ปุนหลวง และป่าห้วยโป่งหมื่น ท้องที่อำเภอเวียงป่าเป้า

๕. วนอุทยานภูชี้ฟ้า มีเนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่อิงฝั่งขวา และ ป่าแม่จาว ท้องที่อำเภอเทิง อำเภอเวียงแก่น

๖. วนอุทยานสันผาพญาไพร มีเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่คำ ป่าน้ำแม่สลอง และป่าแม่จันฝั่งซ้าย ท้องที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง

๗. วนอุทยานน้ำตกวังธารทอง มีเนื้อที่ ๘,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสบกกฝั่งขวา ท้องที่อำเภอเชียงแสน

๘. วนอุทยานดอยพระบาท มีเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยสัก และ ป่าแม่กกฝั่งขวา ท้องที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง

๙. วนอุทยานน้ำตกห้วยแม่ลัก มีเนื้อที่ ๒,๘๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยสัก และป่าแม่กกฝั่งขวา ท้องที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง

๑๐. วนอุทยานพญาพิภักดิ์ มีเนื้อที่ ๓,๗๕๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยป่าแดง ป่าห้วยป่าตาล และป่าห้วยไคร้ ท้องที่อำเภอขุนตาล

๑๑. วนอุทยานน้ำตกห้วยก้างปลา มีเนื้อที่ ๕,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยบ่อ
อำเภอมะจัน

๑๒. วนอุทยานถ้ำผาแล มีเนื้อที่ ๓,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตตำบลบ่อ อำเภอยางชุมน้อย

๑๓. วนอุทยานห้วยทรายขาว มีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่โง่งผิงขาว
อำเภอเชียงของ

๑๔. วนอุทยานน้ำตกแม่สลอง มีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่คำ
ป่าแม่สลองและป่าแม่จันผิงซ้าย อำเภอแม่ฟ้าหลวง

๑๕. วนอุทยานน้ำตกศรีชมภู มีเนื้อที่ ๗,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วย ป่าแดง
ป่าตาล ป่าห้วยไคร้ ท้องที่ตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล

๑๖. วนอุทยานน้ำตกตาดทอง มีเนื้อที่ ๕,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนห้วยจิ้ง
ป่าเชียงเคี่ยนและป่าขุนห้วยโป่ง อำเภอพญาเม็งราย

๑๗. วนอุทยานดอนศิลา - ผางาม มีเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยสัก
และป่าแม่กกผิงขาว อำเภอแม่เวียงชัย

๑๘. วนอุทยานริมโขง มีเนื้อที่ ๓,๗๕๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสบกกผิงขาว ท้องที่
ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน

๑๙. วนอุทยานภูชมดาว มีเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวผิงซ้าย
ท้องที่ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย

๒๐. วนอุทยานน้ำตกมิโฮล่อแต๊ะ มีเนื้อที่ ๓,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวผิงซ้าย
ท้องที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย

๒๑. วนอุทยานชาพันปี มีเนื้อที่ ๔,๕๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวผิงซ้าย ท้องที่
ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวผิงซ้ายและป่าแม่กกผิงขาว ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง

๒๒. วนอุทยานน้ำตกตาดสวรรค์ มีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยปู่ย ท้องที่
ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง

๒๓. วนอุทยานน้ำตกตาดสายรุ้ง มีเนื้อที่ ๔,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยสักและ
ป่าแม่กกผิงขาว ท้องที่ตำบลป่าซาง อำเภอเวียงเชียงรุ้ง

๒๔. วนอุทยานดอยกาดผี มีเนื้อที่ ๖,๒๕๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนป่าแม่ลาวผิงซ้ายและป่าแม่กกผิงขาว
ท้องที่ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง

๒๕. วนอุทยานห้วยน้ำช้าง มีเนื้อที่ ๑๔,๐๓๕ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวและป่า
ช้าง อำเภอเชียงของ

๒๖. วนอุทยานน้ำตกห้วยน้ำอุ่น มีเนื้อที่ ๓,๗๕๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ลาวผิงซ้าย ตำบล
ลาวี อำเภอแม่สรวย

๒๗. วนอุทยานขุนน้ำยาบ มีเนื้อที่ ๓,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสบกกผิงขาว ท้องที่ตำบล
แม่เงิน อำเภอเชียงแสน

:ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ / กันยายน ๒๕๕๓

๑.๖ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งแร่ที่พบในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

ดิบุก พบที่ตอยาวี อำเภอแม่สรวย ตำบลสันสลี ตำบลเวียง ตำบลบ้านโป่ง ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน

แร่ลูปแฟรม พบที่ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า

แร่ซีไลต์ พบที่ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง ตำบลสันสลี ตำบลเวียง ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า

แร่มังกานีส พบที่ตำบลเม้งราย อำเภอพญาเม็งราย

แร่บอลเคลย์ – ดินขาว พบที่ตำบลสันมะเค็ด อำเภอพาน ตำบลป่าจั่ว อำเภอเวียงป่าเป้า

แร่ฟลูออไรต์ พบที่ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย

แร่ไฟโรฟิลไรต์ พบที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ ตำบลยางฮอม อำเภอเทิง

หินอ่อน พบที่บ้านผาหมี ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สรวย

หินประดับชนิดแกรนิต พบที่ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน

ทองคำ พบที่ตำบลผาฮี้ อำเภอแม่จัน

หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน (เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง) พบที่ตอยฮาง อำเภอเมือง ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย ตำบลป่าแงะ อำเภอป่าแดด ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สรวย ตำบลศรีคำ อำเภอแม่จัน

๒. การปกครองและการเมือง

๒.๑ หน่วยการปกครอง

จังหวัดเชียงรายแบ่งหน่วยปกครองออกเป็น

- ส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาค ๔๐ หน่วยงาน

- ส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ๖๙ หน่วยงาน

- ส่วนราชการสังกัดส่วนท้องถิ่นได้แก่

เทศบาลนคร ๑ แห่ง

เทศบาลตำบล ๕๐ แห่ง

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ๙๒ แห่ง

- อำเภอ ๑๘ อำเภอ ๑๒๔ ตำบล ๑,๗๕๑ หมู่บ้าน

: กลุ่มงานอำนวยการ สำนักงานจังหวัดเชียงราย / ท้องถิ่นจังหวัด / ที่ทำการปกครองจังหวัด

ตารางแสดงจำนวนตำบล หมู่บ้าน เทศบาล อบต. ในแต่ละอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลนคร	เทศบาลตำบล	อบต.	ระยะทางจากอำเภอถึงจังหวัด (กม.)
๑.	เมืองเชียงราย	๑๖	๒๒๘	๑	๔	๑๑	-
๒.	เชียงของ	๗	๑๐๑	-	๔	๔	๑๔๕
๓.	เวียงป่าเป้า	๗	๙๓	-	๔	๕	๙๑
๔.	เทิง	๑๐	๑๕๖	-	๕	๗	๖๔
๕.	ป่าแดด	๕	๕๘	-	๓	๒	๕๒
๖.	พาน	๑๕	๒๓๔	-	๑	๑๕	๔๗
๗.	เวียงชัย	๕	๗๕	-	๑	๕	๑๒
๘.	แม่จัน	๑๑	๑๓๘	-	๗	๖	๒๘
๙.	เชียงแสน	๖	๗๐	-	๑	๖	๖๐
๑๐.	แม่สาย	๘	๘๘	-	๔	๖	๖๓
๑๑.	แม่สรวย	๗	๑๒๘	-	๓	๖	๖๒
๑๒.	พญาเม็งราย	๕	๗๑	-	๓	๓	๔๘
๑๓.	เวียงแก่น	๔	๔๑	-	๓	๑	๑๕๐
๑๔.	ขุนตาล	๓	๕๕	-	๓	๑	๖๓
๑๕.	แม่ฟ้าหลวง	๔	๗๖	-	-	๔	๖๕
๑๖.	แม่ลาว	๕	๖๓	-	๓	๔	๑๙
๑๗.	เวียงเชียงรุ้ง	๓	๔๓	-	๑	๓	๔๕
๑๘.	ดอยหลวง	๓	๓๓	-	-	๓	๔๐
รวม		๑๒๔	๑,๗๕๑	๑	๕๑	๙๒	

: ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงราย / ท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย

๒.๒ ประชากร

ประชากร ณ เดือนมีนาคม ๒๕๕๓ รวมทั้งสิ้น ๑,๑๙๕,๖๐๙ คน เป็นชาย ๕๘๘,๙๒๓ คน หญิง ๖๐๖,๖๘๖ คน สำหรับอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองมีจำนวน ๒๒๒,๕๔๘ คน รองลงมา ได้แก่ อำเภอพานมีจำนวน ๑๒๔,๘๑๒ คน และอำเภอแม่สายมีจำนวน ๘๔,๗๙๑ คน

ตารางแสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ รายอำเภอ ตามจำนวนประชากร

อำเภอ	รวม	ชาย	หญิง	จำนวนบ้าน
เมืองเชียงราย	๒๒๒,๕๔๘	๑๐๗,๑๒๐	๑๑๕,๔๒๘	๑๐๑,๒๘๒
เชียงของ	๖๒,๓๒๖	๓๑,๑๖๐	๓๑,๑๖๖	๒๓,๐๔๐
เวียงป่าเป้า	๖๗,๑๒๕	๓๓,๕๗๔	๓๓,๕๕๑	๒๔,๐๐๖
เทิง	๘๓,๙๒๕	๔๑,๘๕๗	๔๒,๐๖๘	๒๘,๙๘๑
ป่าแดด	๒๖,๓๑๙	๑๓,๑๕๖	๑๓,๑๖๓	๘,๒๕๗
พาน	๑๒๔,๘๑๒	๖๑,๕๔๑	๖๓,๒๗๑	๔๕,๓๘๔
เวียงชัย	๔๓,๙๕๓	๒๑,๖๙๒	๒๒,๒๖๑	๑๕,๔๐๔
แม่จัน	๙๙,๒๒๓	๔๘,๑๘๒	๕๑,๐๔๑	๓๙,๑๓๗
เชียงแสน	๕๐,๓๖๕	๒๔,๗๙๐	๒๕,๕๗๕	๒๐,๗๔๗
แม่สาย	๘๔,๗๙๑	๔๐,๕๐๗	๔๔,๒๘๔	๔๒,๑๐๗
แม่สรวย	๗๙,๖๒๗	๔๐,๒๙๔	๓๙,๓๓๓	๒๗,๐๕๙
พญาเม็งราย	๔๑,๙๓๗	๒๑,๐๔๓	๒๐,๘๙๔	๑๓,๓๘๒
เวียงแก่น	๓๐,๙๔๕	๑๕,๗๔๐	๑๕,๒๐๕	๙,๘๖๐
ขุนตาล	๓๒,๕๒๖	๑๖,๑๕๔	๑๖,๓๗๒	๑๐,๔๓๕
แม่ฟ้าหลวง	๖๙,๐๗๕	๓๔,๒๓๑	๓๔,๘๔๔	๒๑,๔๑๘
แม่ลาว	๓๐,๔๙๔	๑๔,๙๓๗	๑๕,๕๕๗	๑๑,๓๙๕
เวียงเชียงรุ้ง	๒๖,๖๑๐	๑๓,๓๐๒	๑๓,๓๐๘	๘,๒๔๕
ดอยหลวง	๑๙,๐๐๘	๙,๖๔๓	๙,๓๖๕	๗,๕๓๓
รวมทั้งจังหวัด	๑,๑๙๕,๖๐๙	๕๘๘,๙๒๓	๖๐๖,๖๘๖	๔๕๗,๖๗๒

: ที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงราย

๒.๓ โครงสร้างกำลังแรงงาน

จากการสำรวจสถานภาพแรงงานในจังหวัดเชียงรายในเดือนมีนาคม ๒๕๕๓ พบว่ามีประชากรรวม ๑,๑๙๕,๖๐๙ คน แบ่งเป็นชาย ๕๘๘,๙๒๓ คน หญิง ๖๐๖,๖๘๖ คน เป็นประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน ๖๙๙,๕๖๘ คน เป็นผู้มีงานทำ ๖๙๔,๗๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๓๐ ว่างงาน ๔,๘๕๔ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๖๓

: สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย

๓. สภาพเศรษฐกิจ

๓.๑ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ในปี ๒๕๕๒ จังหวัดเชียงราย มีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ๖๖,๒๕๓ ล้านบาท ประชากรมีรายได้เฉลี่ย ๕๔,๙๗๗ บาทต่อคนต่อปี เป็นลำดับที่ ๖ ของภาคเหนือและลำดับที่ ๒๘ ของประเทศ รายได้หลักคือ สาขาการเกษตร ๑๙,๐๐๙ ล้านบาท (ร้อยละ ๒๘.๖๙) รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าปลีกค้าส่ง จำนวน ๑๐,๖๑๙ ล้านบาท (ร้อยละ ๑๖.๐๓) และสาขาอุตสาหกรรม ๘,๕๓๕ ล้านบาท (ร้อยละ ๑๒.๘๘) ตามลำดับ แสดงดังตาราง นี้

สาขาการผลิต	๒๕๔๘	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒
ภาคเกษตร	๑๕,๔๐๙	๑๓,๓๕๓	๑๕,๖๙๑	๑๙,๗๖๗	๑๙,๐๐๙
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	๑๔,๗๖๘	๑๒,๗๒๗	๑๕,๐๒๖	๑๘,๙๙๕	๑๘,๑๓๖
การประมง	๖๔๒	๖๒๗	๖๖๕	๗๗๒	๘๗๔
ภาคนอกเกษตร	๓๑,๖๒๔	๓๔,๑๐๘	๓๘,๙๘๒	๔๔,๘๐๔	๔๗,๒๔๔
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๓๓๒	๓๐๓	๓๗๖	๓๕๗	๔๗๓
การผลิตอุตสาหกรรม	๑,๗๑๔	๑,๙๔๐	๔,๑๗๑	๗,๗๙๓	๘,๕๓๕
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	๗๔๙	๘๑๓	๗๖๑	๗๖๓	๘๘๘
การก่อสร้าง	๑,๘๒๕	๑,๘๘๔	๒,๒๒๘	๒,๓๘๑	๒,๕๑๓
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	๘,๘๖๐	๙,๐๖๖	๙,๖๙๐	๑๐,๘๐๙	๑๐,๖๑๙
โรงแรมและภัตตาคาร	๑,๑๕๙	๑,๓๕๕	๑,๔๙๐	๑,๕๗๐	๑,๗๕๘
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	๒,๗๙๓	๓,๑๘๘	๓,๒๐๖	๓,๓๗๗	๓,๖๔๕
ตัวกลางทางการเงิน	๑,๗๙๙	๒,๑๑๕	๒,๔๓๓	๒,๖๐๔	๒,๗๒๔
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการ ทางธุรกิจการบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกัน ประเทศ	๒,๕๙๖	๒,๖๘๘	๒,๗๔๒	๒,๗๐๕	๒,๖๔๗
รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับ	๓,๑๑๒	๓,๓๕๒	๓,๕๕๕	๓,๘๕๐	๔,๐๑๓
การศึกษา	๔,๔๑๖	๔,๙๐๐	๕,๖๐๑	๕,๗๘๖	๖,๔๐๘
การบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	๑,๘๑๒	๒,๐๓๖	๒,๒๔๙	๒,๓๑๑	๒,๕๐๓
การให้บริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	๓๖๐	๓๖๘	๓๗๐	๓๘๒	๓๙๔
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	๙๘	๑๐๒	๑๐๙	๑๑๖	๑๒๔
ผลิตภัณฑ์จังหวัด	๔๗,๐๓๓	๔๗,๔๖๑	๕๔,๖๗๓	๖๔,๕๗๑	๖๖,๒๕๓
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคน (บาท)	๓๖,๐๙๘	๓๖,๓๑๘	๔๕,๗๗๔	๕๓,๘๑๕	๕๔,๙๗๗
ประชากร (๑,๐๐๐ คน)	๑,๓๐๓	๑,๓๐๗	๑,๑๙๔	๑,๒๐๐	๑,๒๐๕

: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓.๒ เงินฝากและสินเชื่อ

ในเดือนกรกฎาคม ปี ๒๕๕๓ จังหวัดเชียงรายมีธนาคารรวม ๖๖ สาขา มีเงินฝาก จำนวน ๓๙,๐๐๐ ล้านบาท แยกเป็นเงินกระแสรายวัน ๑,๒๙๗ ล้านบาท เงินฝากประจำ ๑๖,๑๒๒ ล้านบาท และเงินออมทรัพย์ ๒๑,๕๘๑ ล้านบาท เงินสินเชื่อ รวม ๒๖,๘๙๑ล้านบาท แยกเป็นเงินให้สินเชื่อเบิกเกินบัญชี ๕,๑๑๐ ล้านบาท เงินให้กู้และอื่นๆ ๑๔,๔๔๐ ล้านบาท และตั๋วเงิน ๗,๓๔๑ ล้านบาท

จำนวนเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของสาขานาการพาณิชย์ในจังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๒

ปี	จำนวนสาขา	เงินฝาก (ล้านบาท)				เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)			
		กระแสรายวัน	ประจำ	ออมทรัพย์	รวม	เบิกเกินบัญชี	เงินให้กู้และอื่นๆ	ตั๋วเงิน	รวม
๒๕๔๘	๕๒	๑,๑๘๑	๑๑,๙๖๗	๑๕.๐๖๒	๒๘,๒๑๐	๔,๗๑๓	๙,๙๖๐	๕,๖๖๙	๒๐,๓๔๒
๒๕๔๙	๕๘	๘๒๘	๑๕,๗๑๓	๑๓,๔๙๔	๓๐,๐๓๕	๔,๙๗๒	๑๐,๙๐๑	๖,๔๑๗	๒๒,๒๙๑
๒๕๕๐	๖๒	๙๐๗	๑๕,๒๕๒	๑๕,๓๔๑	๓๐,๕๐๐	๕,๐๕๑	๑๑,๕๙๒	๖,๖๕๑	๒๓,๒๙๔
๒๕๕๑	๖๔	๙๕๔	๑๘,๕๗๐	๑๕,๔๖๕	๓๔,๙๘๙	๕,๑๒๔	๑๒,๗๒๙	๖,๙๒๙	๒๔,๗๘๒
๒๕๕๒	๖๗	๑,๒๔๖	๑๖,๘๓๒	๒๐,๓๓๑	๓๘,๔๐๙	๕,๐๘๐	๑๓,๒๐๕	๖,๘๑๙	๒๕,๑๐๔

: ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ

๓.๓ สถานประกอบการ

จังหวัดเชียงรายมีสถานประกอบการ ณ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓ แบ่งเป็นห้างหุ้นส่วน ๑๕๘ ราย บริษัทจำกัด ๙๙ ราย นิติบุคคลรวมทั้งสิ้น ๒๕๗ ราย

จำนวนผู้จดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าที่คงอยู่ ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ (ก.ค. ๕๓)

ปี	นิติบุคคล (ราย)		
	รวม	บริษัทจำกัด	ห้างหุ้นส่วน
๒๕๕๐	๒๕๒	๗๗	๑๗๕
๒๕๕๑	๒๘๙	๑๐๙	๑๘๐
๒๕๕๒	๓๖๕	๑๓๔	๒๓๑
๒๕๕๓ (ช่วง ม.ค.-ก.ค.)	๒๕๗	๙๙	๑๕๘

: สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดเชียงราย

๓.๔ อุตสาหกรรมและเหมืองแร่

จังหวัดเชียงราย มีโรงงานที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย (ยอดรวมสะสมถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๒) รวมทั้งสิ้น ๘๐๑ โรงงาน เงินลงทุนรวม ๘,๖๘๒ ล้านบาท มีแรงงานรวม ๑๓,๗๕๕ คน ส่วนใหญ่เป็น อุตสาหกรรมการเกษตร รองลงมาคือ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมโลหะประเภทก่อสร้าง โรงงานที่มีมากที่สุดคือ โรงงานสีข้าว อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่มากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอแม่จัน, อำเภอแม่สาย

ประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร จำนวน ๒๒๓ โรงงาน เงินลงทุน ๓,๐๒๐ ล้านบาท อุตสาหกรรมการเกษตรที่สำคัญได้แก่ โรงสีข้าว รองลงมาคือ กิจการบ่มใบชา, บ่มใบยาสูบ อบเมล็ดพืช อุตสาหกรรมรองลงมาคือ อุตสาหกรรมอาหาร มีโรงงานจำนวน ๑๐๐ โรงงาน เงินลงทุน ๑,๙๕๖ ล้านบาท และอุตสาหกรรมโลหะ จำนวน ๑๐๓ โรงงาน เงินลงทุน ๕๓๕ ล้านบาท

สถิติจำนวนโรงงาน จำนวนโรงงาน แยกตามหมวดอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๕๒

ที่	รายการ	จำนวน	เงินลงทุน	จำนวนแรงงาน		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	อุตสาหกรรมการเกษตร	๒๒๓	๓,๐๒๐,๔๖๑,๒๒๙	๒,๒๒๒	๑,๐๓๖	๓,๒๕๘
๒.	อุตสาหกรรมอาหาร	๑๐๐	๑,๙๕๖,๔๖๙,๒๙๙	๑,๓๐๘	๒,๑๗๒	๓,๔๘๐
๓.	อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	๕	๑๑๓,๔๐๐,๐๐๐	๓๑	๑๓	๔๔
๔.	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	๒	๔๕,๖๕๐,๐๐๐	๑๑๘	๑๔๒	๒๖๐
๕.	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	๒	๑,๐๕๐,๐๐๐	๓	๖๕	๖๘
๖.	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	๓	๓๓,๙๐๐,๐๐๐	๗	๒๙	๓๖
๗.	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	๒๔	๘๕,๙๙๙,๒๙๑	๒๙๓	๑๐๐	๓๙๓
๘.	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	๗๙	๑๘๑,๔๕๓,๐๙๙	๘๘๙	๘๔	๙๗๓
๙.	อุตสาหกรรมกระดาษผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	๑๓	๑๑๙,๐๑๗,๘๖๘	๑๗๖	๑๓๗	๓๑๓
๑๐.	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	๐	๐	๐	๐	๐
๑๑.	อุตสาหกรรมเคมี	๗	๒๐๙,๑๑๕,๐๐๐	๘๑	๒๖	๑๐๗
๑๒.	อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์	๘	๑๖๕,๗๕๘,๐๐๐	๖๘	๖	๗๔
๑๓.	อุตสาหกรรมยาง	๑	๕,๐๐๐,๐๐๐	๑๒	๑๒	๒๔
๑๔.	อุตสาหกรรมพลาสติก	๑๗	๑๑๖,๖๕๐,๐๐๐	๑๔๓	๖๐	๒๐๓
๑๕.	อุตสาหกรรมโลหะ	๑๐๓	๕๓๕,๗๐๗,๒๗๙	๘๐๓	๑๑๓	๙๑๖
๑๖.	อุตสาหกรรมโลหะ	๐	๐	๐	๐	๐
๑๗.	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	๒๖	๑๗๐,๘๘๖,๐๐๐	๒๒๕	๒๔	๒๔๙
๑๘.	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	๑๙	๗๗,๗๑๘,๔๐๐	๑๓๔	๑	๑๓๕
๑๙.	อุตสาหกรรมไฟฟ้า	๖	๒๑,๙๓๘,๐๐๐	๑๓๕	๕๐๐	๖๓๕
๒๐.	อุตสาหกรรมขนส่ง	๗๐	๘๔๔,๕๑๘,๑๔๗	๘๙๕	๑๓๐	๑,๐๒๕
๒๑.	อุตสาหกรรมอื่น ๆ	๙๓	๙๖๓,๗๙๐,๒๕๘	๙๕๒	๖๕๐	๑,๖๐๒
	รวม	๘๐๑	๘,๖๘๒,๙๘๑,๘๗๐	๘,๔๔๕	๕,๓๐๐	๑๓,๗๔๕

: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย

// ๓.๕ การค้า....

๓.๕ การค้าชายแดน

ในปี ๒๕๕๒ การค้ากับประเทศเพื่อนบ้านด้านจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้) สหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีมูลค่าการค้ารวม ๑๔,๔๐๐.๒๑ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๖๘๖.๓๕ ล้านบาท หรือร้อยละ ๕.๐๐ โดยมูลค่าการนำเข้ารวม ๒,๖๐๓.๑๕ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๙๗.๗๔ ล้านบาท หรือร้อยละ ๓.๙๐ สินค้านำเข้า ได้แก่ ไม้ซุงสัก สินค้าเกษตร (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ถ่านหินลิกไนต์ ของใช้มือถือ มูลค่าการส่งออก ๑๑,๗๙๗.๐๖ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๕๘๘.๖๑ ล้านบาท หรือร้อยละ ๕.๒๕ สินค้าส่งออก ได้แก่ สินค้าเกษตร (ยางพารา) อุปกรณ์ไฟฟ้า สินค้าอุปโภค-บริโภค น้ำมัน ปาล์ม สิ่งทอ เหล็ก สินค้าเชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ อาหารและเครื่องดื่ม

มูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงราย

เดือน มกราคม - สิงหาคม ๒๕๕๓				
ประเทศ	นำเข้า	ส่งออก	การค้ารวม	ดุลการค้า
จีน	๑,๑๗๑.๐๓	๒,๐๐๘.๘๖	๓,๑๗๙.๘๙	๘๓๗.๘๓
พม่า	๑๐๖.๐๕	๕,๗๕๐.๑๓	๕,๘๕๖.๑๘	๕,๖๔๔.๐๘
ลาว	๔๒๘.๙๔	๒,๔๗๘.๖๒	๒,๙๐๗.๕๖	๒,๐๔๙.๖๘
รวม	๑,๗๐๖.๐๒	๑๐,๒๓๗.๖๑	๑๑,๙๔๓.๖๓	๘,๕๓๑.๕๙

หน่วย : ล้านบาท

ประเทศ	นำเข้า			ส่งออก		
	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒	ขยายตัว (%)	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒	ขยายตัว (%)
จีน	๑,๔๗๙.๘๓	๑,๘๗๙.๕๙	๒๗.๐๑	๓,๖๔๕.๗๒	๓,๒๑๘.๖๓	-๑๑.๗๑
พม่า	๒๕๒.๒๙	๒๑๕.๘๑	-๑๔.๔๖	๕,๗๐๙.๗๙	๖,๑๑๙.๓๐	๗.๑๗
ลาว	๗๗๓.๒๙	๕๐๗.๗๕	-๓๔.๓๔	๑,๘๕๒.๙๔	๒,๔๕๙.๑๓	๓๒.๗๒
รวม	๒,๕๐๕.๔๑	๒,๖๐๓.๑๕	๓.๙๐	๑๑,๒๐๘.๔๕	๑๑,๗๙๗.๐๖	๕.๒๕

: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย

๔. การเกษตรกรรม

๔.๑ การใช้ที่ดิน

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ทั้งหมด ๗,๒๙๘,๙๘๑ ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร ๓,๒๔๖,๓๒๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๘ ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ในเขตชลประทาน ๔๑๙,๘๐๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๙๓ ของพื้นที่การเกษตร มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๑,๑๙๕,๖๐๙ คน เป็นเกษตรกร จำนวน ๕๑๑,๕๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘๑ ของประชากรทั้งหมด การใช้ประโยชน์ที่ดิน ประมาณร้อยละ ๖๑.๗๓ ใช้ทำนา ร้อยละ ๒๖.๓๕ ปลูกพืชไร่ และร้อยละ ๑๑.๙๒ ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น พืชหลักที่ทำรายได้ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว ข้าวโพด ขา กาแฟ ลิ้นจี่ ลำไย สับปะรด ส้มโอ ส้มเขียวหวาน สัตว์เศรษฐกิจ ได้แก่ โค ไก่พื้นเมือง และสุกร สัตว์น้ำเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลานิล ปลาดุก และกุ้งก้ามกราม

๔.๒. พืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายมีหลายชนิด ประกอบด้วย ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ขิง ลำไย ลิ้นจี่ และพืชผัก นอกจากนี้ ยังมีพืชเศรษฐกิจใหม่ที่จังหวัดมุ่งส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น ได้แก่

// ข้าว....

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเนื่องจากเป็นอาหารหลัก โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น ๒,๐๐๓,๙๘๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๗๓ ของพื้นที่การเกษตรของจังหวัด ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว พันธุ์ กข ๖ นอกนั้นเป็นข้าวเจ้า พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ กข ๑๕ และพันธุ์ขาวดอกมะลิ ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๒/๕๓ มีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๗๑๔,๘๔๙ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๗๐๔.๔๒ กก./ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า ๗๖๔,๐๑๒ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๖๖๕.๗๑ กก./ไร่

นอกจากนี้ ในฤดูแล้งยังมีการปลูกข้าวนาปรัง ๕๒๕,๑๒๒ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว ๔๗,๔๖๕ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๖๔๐ กก. / ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้า ๔๗๗,๖๕๗ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๘๐๓.๙๙ กก. / ไร่

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูก สามารถทำการเพาะปลูกได้ปีละ ๒ ครั้ง ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูฝน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๒/๕๓ มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด จำนวน ๖๕๓,๖๖๗ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๘๓๒.๙๑ กก. / ไร่

ถั่วเหลือง ปลูกได้ปีละ ๒ ครั้ง ได้แก่ ถั่วเหลืองฤดูฝน และถั่วเหลืองฤดูแล้ง สำหรับปีเพาะปลูก ๒๕๕๒/๕๓ มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองทั้งหมด ๓๔,๕๑๔ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๒๒๑.๑๐ กก. / ไร่

ชิง เริ่มปลูกตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ โดยเก็บเกี่ยวเป็น ๒ ช่วง ชิงอ่อนเก็บเกี่ยวเดือนกันยายน ชิงแก่เก็บเกี่ยวเดือนกุมภาพันธ์ในปีถัดไป สำหรับปี ๒๕๕๒/๕๓ มีพื้นที่เพาะปลูกชิงทั้งหมด ๑๐,๕๐๙ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๕๕๘.๕๗ กก. / ไร่

ลำไย มีพื้นที่ปลูกรวม ๑๒๗,๙๗๔ ไร่ ปี ๒๕๕๒ มีพื้นที่ให้ผลผลิต ๑๒๕,๑๐๕ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๔๓๔.๓๕ กก. / ไร่

ลิ้นจี่ มีพื้นที่ปลูกรวม ๓๕,๗๖๗ ไร่ ปี ๒๕๕๒ มีพื้นที่ให้ผลผลิต ๓๕,๕๒๖ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๕๑๓.๗๗ กก. / ไร่

ชา เป็นพืชยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดในปี ๒๕๕๒ มีพื้นที่ปลูกรวม ๖๐,๑๖๒ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๕๖๑.๖๓ กก. / ไร่ พันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ ชาอัสสัม ซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิม และชาจีน ที่เริ่มนิยมปลูกเนื่องจากให้ผลตอบแทนสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด

ยางพารา เป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมตามโครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่ใหม่ มีพื้นที่ปลูก ๓๔๗,๘๕๗ ไร่ เป้าหมายในโครงการปลูกยางฯ เพื่อยกระดับรายได้ฯ ระยะ ๓ ในส่วนแบ่งของภาคเหนือ ๑๕๐,๐๐๐ ไร่ โครงการสาธิตแปลงกิ่งตาโนโรงเรียน ๒๐ โรงเรียน ในปี ๒๕๕๔ มีเนื้อที่กรีดยางโดยประมาณ ๓๔,๗๕๕.๗๐ ไร่ (๑๐% ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด) มีปริมาณยาง ๘,๖๙๖,๔๒๕ กิโลกรัม/ปี ปริมาณการส่งออกยางไปต่างประเทศ ๖,๙๕๗,๑๔๐ กิโลกรัม ปัจจุบันราคาตลาดกลางยางพารา (หาดใหญ่) ราคายางแผ่นดิบ ๑๐๓.๐๐ บาท/กิโลกรัม

กาแฟ เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นอีกชนิดหนึ่ง เนื่องจากมีคุณภาพตรงตามความต้องการของต่างประเทศ มีพื้นที่ปลูกรวม ๑๘,๒๒๓ ไร่ ผลผลิตรวม ๔,๒๙๘ ตัน แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่อำเภอแม่สรวย อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมือง และอำเภอแม่สาย

สับปะรด เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นอีกชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียง ได้แก่ สับปะรดนางแล และสับปะรดภูแล โดยมีพื้นที่เพาะปลูก ๑๖,๒๖๔ ไร่ ผลผลิตรวม ๗๒,๕๘๙ ตัน แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่จัน และอำเภอพาน

ไม้ดอกไม้ประดับ ที่ปลูกเชิงการค้า ได้แก่ กุหลาบ เบญจมาศ ปทุมมา มะลิ เยอบีร่า ไม้ตัดใบ ไม้ประดับกระถาง และไม้ชำถุง

พืชผักต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกหลังฤดูกาลผลิตพืชหลัก เช่น ปลูกหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี เป็นต้น พืชผักที่นิยมปลูกมาก ได้แก่ หอมแดง กระหล่ำปลี ข้าวโพดฝักอ่อน คะน้า แตงกวา ถั่วแขก ถั่วฝักยาว ถั่วลันเตา บวบ ผักกวางตุ้ง ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ผักชี ผักบุ้ง พริก พักทอง มะเขือเทศ มะเขือม่วง

๔.๓ สัตว์เศรษฐกิจ

๔.๓.๑. ปศุสัตว์

จังหวัดมีการเลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่และเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพการปลูกพืช ในปี ๒๕๕๒ มีสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่

- **โคนม** มีจำนวนทั้งสิ้น ๓,๖๓๘ ตัว โดยมีการเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอเทิง จำนวน ๑,๑๔๓ ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอแม่ลาว จำนวน ๖๓๕ ตัว และอำเภอเมือง จำนวน ๕๔๑ ตัว
- **โคเนื้อ** มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๓๘,๘๙๒ ตัว โดยมีการเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอเมือง จำนวน ๒๘,๕๓๘ ตัว รองลงมาได้แก่อำเภอพาน จำนวน ๑๖,๘๐๑ ตัว และอำเภอแม่จัน จำนวน ๑๐,๐๕๓ ตัว
- **กระบือ** มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๘,๔๔๓ ตัว มีการเลี้ยงมากที่สุดในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จำนวน ๔,๒๒๑ ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอแม่จัน ๒,๙๖๐ ตัว และอำเภอเมือง จำนวน ๒,๗๕๓ ตัว
- **สุกร** มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒๘,๐๓๐ ตัว มีการเลี้ยงมากที่สุดในอำเภอแม่ฟ้าหลวง จำนวน ๔๐,๗๑๙ ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอแม่สรวย ๑๖,๐๘๘ ตัว และอำเภอเวียงป่าเป้า จำนวน ๑๑,๖๒๑ ตัว
- **ไก่พื้นเมือง** มีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๘๓๐,๕๕๑ ตัว โดยมีการเลี้ยงมากที่สุดในอำเภอพาน จำนวน ๓๔๕,๑๔๗ ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอเทิง จำนวน ๒๒๕,๕๑๑ ตัว และอำเภอเมือง จำนวน ๑๘๖,๓๑๗ ตัว
- **ไก่เนื้อ** มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๒๘,๑๑๖ ตัว โดยมีการเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอแม่สรวย จำนวน ๑๑๔,๗๐๙ ตัว รองลงมาได้แก่อำเภอเมือง จำนวน ๑๑๓,๐๐๐ ตัว และอำเภอแม่พาน จำนวน ๑๐๐,๙๐๐ ตัว
- **ไก่ไข่** มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๓๒,๗๙๙ ตัว โดยมีการเลี้ยงมากที่สุดที่อำเภอเชียงแสน จำนวน ๑๗๙,๔๔๐ ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอแม่สรวย จำนวน ๑๓๓,๐๐๖ ตัว และอำเภอเวียงป่าเป้า จำนวน ๘๗,๐๐๐ ตัว

๔.๓.๒ ประมง

ในปี ๒๕๕๒ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนครัวเรือนที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวม ๑๙,๙๕๔ ครัวเรือน โดยเลี้ยงสัตว์น้ำจืดในบ่อ ๓๕,๒๗๘ บ่อ คิดเป็นพื้นที่ ๓๐,๙๖๖ ไร่ เป็นการเลี้ยงแบบยังชีพประมาณ ๘๐% และเลี้ยงแบบพาณิชย์ ประมาณ ๒๐% ชนิดสัตว์น้ำจืดที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นปลานิล ประมาณ ๖๐% รองลงมาคือ ปลาอุก ประมาณ ๒๕% และสัตว์น้ำจืดชนิดอื่นๆ (กุ้งก้ามกราม ปลาดุก ปลาตะเพียน ปลานวลจันทร์ ปลายี่สก ปลาไน และกบ ฯลฯ) ประมาณ ๑๕%

อำเภอพาน เป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำจืดมากที่สุดในจังหวัดเชียงราย โดยเลี้ยงปลานิลในบ่อเป็นหลัก และเป็นการเลี้ยงในลักษณะพาณิชย์ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ ๑,๖๓๖.๕๘ กิโลกรัม/ไร่ มีกลุ่ม/สหกรณ์/ชมรมที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ๘ แห่ง มีผลผลิตสัตว์น้ำจืดที่นำไปจำหน่ายในเขตจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดพะเยา เชียงใหม่ ลำพูน และจังหวัดลำปาง ประมาณ ๑๕ ตัน/วัน

อำเภอเทิง เป็นแหล่งเลี้ยงกึ่งก้ามกรามที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียง (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา) โดยมีผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกราม ๔๕ ราย ๑๘๗ บ่อ คิดเป็นพื้นที่ ๑,๓๐๐ ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย ประมาณ ๑๔๑.๒๔ กก./ไร่ สามารถผลิตกึ่งก้ามกรามได้ประมาณ ๑๘๘ ตัน/ปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๓๔.๙๓๑ ล้านบาท/ปี

๔.๔ สหกรณ์

๔.๔.๑ สถานะสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	ดำเนินงาน/ธุรกิจ (แห่ง)	หยุดดำเนินงาน/ธุรกิจ (แห่ง)	เลิก (แห่ง)	รวมทั้งหมด (แห่ง)
๑. สหกรณ์การเกษตร	๙๗	๘	๔	๑๐๙
๒. สหกรณ์ประมง	๑	๐	๐	๑
๓. สหกรณ์นิคม	๐	๐	๐	๐
๔. สหกรณ์ออมทรัพย์	๒๖	๐	๑	๒๗
๕. สหกรณ์ร้านค้า	๑	๐	๒	๓
๖. สหกรณ์บริการ	๙	๑	๑	๑๑
๗. สหกรณ์เครดิตยูเนียน	๗	๑	๐	๘
รวม	๑๔๑	๑๐	๘	๑๕๙

❖ ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๒

ประเภท สหกรณ์	ปริมาณ ธุรกิจ ของ สหกรณ์ (แห่ง)	ปริมาณธุรกิจ แยกตามประเภทการให้บริการ (ล้านบาท)					
		รับฝากเงิน	ให้เงินกู้	จัดหาสินค้า มาจำหน่าย	รวบรวม ผลผลิต และแปรรูป	บริการ และอื่น ๆ	รวมทั้งสิ้น
๑.การเกษตร	๙๗	๑,๗๙๓.๕๓	๑,๐๐๔.๕๓	๑,๘๒๘.๕๔	๗๑๗.๒๖	๑๕๓.๖๖	๕,๔๙๗.๕๕
๒.ประมง	๑	๐.๖๘	๐	๑๒๕.๖๔	๙๓.๐๒	๑.๐๕	๒๒๐.๔๐
๓.นิคมฯ	ไม่มี	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๔.ออมทรัพย์	๔	๒,๖๐๑.๕๕	๑๐,๐๓๘.๕๗	๐	๐	๐	๑๒,๖๔๐.๑๒
๕.ร้านค้า	๑	๐	๐	๐.๒๗	๐	๐	๐.๒๗
๖.บริการ	๙	๐.๒๙	๓.๗๙	๐	๐	๐.๒๖	๔.๓๔
๗.เครดิตยู เนียน	๒๔	๓๒๑.๐๒	๒๕๒.๔๓	๖.๘๒	๐	๐.๒๙	๕๘๐.๕๘
รวมทั้งสิ้น	๑๓๖	๔,๗๑๗.๐๘	๑๑,๒๙๙.๓๒	๑,๙๖๑.๒๙	๘๑๐.๒๗	๑๕๕.๒๙	๑๘,๙๔๓.๒๔

❖ ผลการดำเนินงาน

ประเภทสหกรณ์	ผลการดำเนินงานปีล่าสุดที่มีการปิดบัญชีในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๒							กำไร (ขาดทุน) สุทธิ ในภาพรวม [(๕) – (๗)]
	ผลการดำเนินงานในภาพรวม			การดำเนินงานมีผลกำไร - ขาดทุน				
	(๑) จำนวน สหกรณ์ (แห่ง)	(๒) รายได้ (ล้านบาท)	(๓) ค่าใช้จ่าย (ล้านบาท)	(๔) จำนวน สหกรณ์ (แห่ง)	(๕) กำไร (ล้านบาท)	(๖) จำนวน สหกรณ์ (แห่ง)	(๗) ขาดทุน (ล้านบาท)	
๑. การเกษตร	๑๐๑	๑,๓๖๐.๙๐	๑,๖๐๐.๙๘	๖๐	๖๗.๗๗	๔๑	๒๓.๒๔	๔๔.๕๓
๒. ประมง	๑	๔.๘๓	๑.๖๕	๑	๓.๑๙	๐	๐	๓.๑๙
๓. นิคม	ไม่มี	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๔. ออมทรัพย์	๑๐	๓๙๒.๓๙	๖๘.๖๕	๑๐	๓๒๓.๗๔	๐	๐	๓๒๓.๗๔
๕. ร้านค้า	๑	๑.๐๒	๐.๘๓	๑	๐.๑๙	๐	๐	๐.๑๙
๖. บริการ	๕	๑๖๑.๒๘	๑๒.๗๒	๓	๓.๕๔	๒	๐.๐๘	๓.๕๔
๗. เคาริตยูนีชน	๒๓	๒๑.๑๖	๑๒.๓๓	๒๓	๗.๓๐	๐	๐	๗.๓๐
รวมทั้งสิ้น	๑๔๑	๑,๙๔๑.๕๘	๑,๖๘๗.๑๖	๙๘	๔๐๕.๗๓	๔๓	๒๓.๓๒	๓๘๒.๓๐

๔.๔.๒. กลุ่มเกษตรกร

❖ สถานะกลุ่มเกษตรกร

ประเภทกลุ่มเกษตรกร	ดำเนินงาน/ธุรกิจ (แห่ง)	หยุดดำเนินงาน/ธุรกิจ (แห่ง)	เลิก (แห่ง)	รวมทั้งหมด (แห่ง)
๑. กลุ่มเกษตรกรทำนา	๓๗	๒๐	๒๓	๘๐
๒. กลุ่มเกษตรกรทำสวน	๒๒	๔	๗	๓๓
๓. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	๘	๐	๓	๑๑
๔. กลุ่มเกษตรกรทำไร่	๗	๔	๓	๑๔
๕. กลุ่มเกษตรกรทำประมง	๐	๐	๐	๐
รวม	๗๔	๒๘	๓๖	๑๓๘

❖ ปริมาณธุรกิจ

ประเภท กลุ่มเกษตรกร	ปริมาณ ธุรกิจ ของกลุ่ม เกษตรกร (แห่ง)	ปริมาณธุรกิจ แยกตามประเภทการให้บริการ (ล้านบาท)					
		รับฝากเงิน	ให้เงินกู้	จัดหา สินค้ามา จำหน่าย	รวบรวมผลผลิต และแปรรูป	บริการ และอื่น ๆ	รวมทั้งสิ้น
๑. ทำนา	๔๑	๐.๐๑	๑.๘๖	๒.๔๕	๐	๐	๔.๓๒
๒. ทำสวน	๒๓	๐.๐๖	๐.๒๔	๐.๓๙	๐.๘๕	๐.๐๐๐๕	๑.๕๕
๓. เลี้ยงสัตว์	๗	๐.๑๘	๐.๓๖	๐.๕๖	๐	๐.๕๖	๑.๔๗
๔. ทำไร่	๗	๐	๐.๘๔	๐.๑๔	๐	๐	๐.๙๘
รวมทั้งสิ้น	๗๘	๐.๒๕	๓.๒๔	๑๖.๗๑	๐.๘๕	๐.๕๖	๒๑.๖๒

❖ ผลการดำเนินงาน

ประเภท กลุ่มเกษตรกร	ผลการดำเนินงานปีล่าสุดที่มีการปิดบัญชีในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๒							กำไร (ขาดทุน) สุทธิ ใน ภาพรวม [(๕) - (๗)]
	ผลการดำเนินงานในภาพรวม			การดำเนินงานมีผลกำไร - ขาดทุน				
	(๑) จำนวนกลุ่ม เกษตรกร (แห่ง)	(๒) รายได้ (ล้านบาท)	(๓) ค่าใช้จ่าย (ล้านบาท)	(๔) จำนวน กลุ่ม เกษตรกร (แห่ง)	(๕) กำไร (ล้านบาท)	(๖) จำนวน กลุ่ม เกษตรกร (แห่ง)	(๗) ขาดทุน (ล้านบาท)	
๑. ทำนา	๔๑	๑๕.๘๔	๑๗.๐๐	๑๒	๐.๑๒	๖	๐.๒๙	-๐.๑๗
๒. ทำสวน	๒๓	๐.๐๑	๐.๐๐๓	๒	๐.๐๐๕	๐	๐	๐.๐๐๕
๓. เลี้ยงสัตว์	๗	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๔. ทำไร่	๗	๑.๕๙	๐.๗๐	๕	๑.๒๑	๐	๐	๑.๒๑
รวมทั้งสิ้น	๗๘	๑๗.๔๔	๑๗.๗๐	๑๙	๑.๓๓๕	๖	๐.๒๙	๑.๐๔๕

: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย

๕. โครงสร้างพื้นฐาน

๕.๑ ไฟฟ้า

จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าจำแนกตามประเภทผู้ใช้ไฟเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ ๒๕๕๒

อำเภอ	จำนวน ผู้ใช้ ไฟฟ้า (ราย)	หน่วยจำหน่าย (ล้านหน่วย)				รวม
		ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจและ อุตสาหกรรม	สถานที่ราชการ และสาธารณะ	อื่นๆ	
เมืองเชียงราย	๖๔,๙๑๙	๘๓,๐๒๐,๙๒๔.๔๒	๑๕๓,๖๕๐,๐๑๗.๖๓	๑๗,๗๙๔,๒๘๖.๖๐	๓,๕๖๗,๗๑๘.๘๐	๒๕๘,๐๓๒,๙๔๗.๔๕
เวียงชัย	๑๔,๕๘๒	๑๒,๓๖๐,๒๖๖.๒๐	๘,๐๑๑,๓๒๙.๙๑	๑,๑๗๔,๔๕๒.๕๐	๙๘,๕๙๓.๐๐	๒๑,๖๔๔,๖๔๙.๖๑
เชียงของ	๑๘,๕๓๓	๑๒,๘๔๔,๙๙๘.๐๐	๓๓๓,๖๓๒,๔๙๑.๐๐	๓,๓๐๒,๐๕๕.๐๐	๒๓๙,๕๕๙.๐๐	๕๐,๐๑๙,๐๘๓.๐๐
เทิง	๒๒,๕๘๘	๑๕,๒๗๔,๖๖๕.๐๐	๙,๒๑๔,๖๓๐.๐๐	๓,๕๐๘,๔๙๐.๐๐	๑๖๑,๔๗๒.๐๐	๒๘,๑๕๙,๒๕๗.๐๐
พาน	๓๙,๔๑๖	๓๐,๗๖๘,๔๘๓.๙๓	๒๕,๖๐๖,๖๙๕.๕๕	๓,๘๐๔,๕๐๔.๐๕	๔๒๑,๘๖๕.๗๐	๖๐,๖๐๑,๕๕๓.๒๓
ป่าแดด	๙,๐๙๐	๖,๖๘๒,๖๘๙.๐๐	๘,๔๕๖,๖๓๕.๕๕	๑,๒๗๗,๕๑๘.๗๔	๙๑,๓๘๙.๐๐	๑๖,๕๑๒,๒๓๒.๒๘
แม่จัน	๒๗,๗๑๑	๑,๙๓๘,๑๘๙.๖๐	๑,๙๘๘,๒๘๐.๖๐	๔๘๗,๖๗๗.๙๗	๕๔,๔๐๖.๒๐	๔,๔๖๘,๕๕๔.๓๗
เชียงแสน	๑๗,๒๙๑	๑,๑๗๘,๔๗๗.๐๐	๑,๖๐๗,๙๑๙.๔๘	๒๕๖,๙๑๙.๔๙	๒๔,๗๖๔.๕๐	๓,๐๖๘,๐๘๐.๔๗
แม่สาย	๒๕,๒๙๐	๒,๔๒๔,๓๐๑.๙๙	๓,๘๔๒,๖๕๐.๗๗	๒๗๖,๐๗๒.๓๔	๖๖,๘๙๕.๖๐	๖,๖๐๙,๙๒๐.๗๐
แม่สรวย	๑๗,๘๓๐	๑๑,๕๙๘,๒๒๒.๐๐	๙,๒๖๑,๘๑๗.๖๕	๑,๙๑๓,๙๖๓.๔๐	๑๓๔,๕๒๖.๓๐	๒๒,๙๐๘,๕๓๐.๐๕
เวียงป่าเป้า	๑๘,๖๑๙	๑๔,๒๗๖,๖๑๘.๑๙	๑๓,๖๘๐,๒๑๗.๖๓	๑,๘๘๗,๕๓๓.๐๙	๑๔๘,๙๙๘.๖๐	๒๙,๙๙๓,๓๕๗.๕๑
พญาเม็งราย	๑๑,๓๙๓	๘,๒๓๙,๔๕๓.๐๐	๒,๖๓๔,๕๐๑.๐๐	๑,๑๖๕,๑๗๔.๐๐	๗๙,๗๔๘.๐๐	๑๒,๑๑๘,๘๗๖.๐๐
เวียงแก่น	๖,๕๖๔	๔,๓๐๗,๙๓๖.๐๐	๑,๙๒๐,๗๙๘.๐๐	๘๕๖,๔๙๖.๐๐	๔๓,๐๒๔.๐๐	๗,๑๒๘,๒๕๔.๐๐
ขุนตาล	๙,๓๒๔	๖,๔๕๓,๐๗๖.๐๐	๒,๑๓๙,๐๑๖.๐๐	๙๙๐,๙๓๕.๐๐	๒๙,๓๘๓.๐๐	๙,๖๑๒,๔๑๐.๐๐
แม่ฟ้าหลวง	๑๒,๑๒๓	๙๒๐,๒๘๒.๐๐	๓๒๘,๒๑๙.๔๗	๒๔๘,๔๒๙.๕๐	๘,๑๘๖.๐๐	๑,๕๐๕,๑๑๖.๙๗
แม่ลาว	๑๖,๔๙๑	๑๕,๖๓๖,๗๐๐.๒๖	๑๖,๕๔๐,๓๒๒.๐๖	๒,๓๗๗,๑๕๓.๔๐	๔๐๑,๒๐๐.๕๐	๓๔,๙๕๑,๓๗๖.๒๒
เวียงเชียงรุ้ง	๗,๓๓๙	๕,๒๒๔,๑๒๙.๐๐	๒,๐๑๙,๙๗๔.๕๖	๙๗๕,๖๕๘.๐๐	๑๓,๕๕๖.๐๐	๘,๒๓๓,๓๓๗.๕๖
ดอยหลวง	๗,๑๐๗	๓๕๖,๕๑๕.๐๐	๙๙,๕๖๗.๗๑	๔๐,๐๕๙.๐๑	๑,๘๒๕.๐๐	๔๙๗,๙๖๖.๗๒
รวม	๓๔๖,๒๑๐	๒๗๘,๓๒๙,๖๗๔.๕๓	๒๙๔,๖๓๕,๐๘๘.๕๖	๔๒,๓๒๗,๓๖๘.๐๙	๕,๕๘๗,๐๙๑.๒๐	๕๗๖,๐๕๕,๔๗๕.๑๔

: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย

//๕.๒ ประปา...

๕.๒ ประปา

ในปี ๒๕๕๓ มีกำลังการผลิตน้ำประปา รวมทั้งสิ้น ๒๒,๐๘๔,๒๗๓ ลูกบาศก์เมตร ผลิตน้ำประปาได้ ๑๖,๕๑๕,๑๓๑ ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำจำหน่ายแก่ผู้ใช้ ๑๐,๓๓๖,๗๗๙ ลูกบาศก์เมตร น้ำจ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์และรั้วไหล ๕,๖๐๐,๗๔๑ ลูกบาศก์เมตร ปริมาณที่ใช้ในระบบ ๔๑๒,๖๙๓ ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น ๔๑,๓๔๑ ราย

กำลังการผลิตน้ำประปา และจำนวนผู้ใช้น้ำประปา ในสังกัดการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. ๒๕๕๓

อำเภอ	กำลังการผลิต/ปี (ลบม./ปี)	น้ำที่ผลิตได้ (ลบม./ปี)	ปริมาณน้ำที่ จำหน่ายแก่ผู้ใช้ (ลบม./ปี)	ปริมาณน้ำที่ จ่ายเพื่อ สาธารณประโยชน์ และรั้วไหล (ลบม./ปี)	ปริมาณน้ำที่ ใช้ในระบบ (ลบม./ปี)	จำนวน ผู้ใช้น้ำ (ราย)
เมืองเชียงราย	๑๓,๑๔๐,๐๐๐	๙,๖๓๙,๘๔๙	๕,๑๔๓,๖๐๑	๔,๒๐๘,๒๗๖	๒๘๗,๙๗๒	๑๗,๖๙๒
เชียงของ	๗๐๐,๘๐๐	๕๙๙,๕๐๗	๔๖๙,๘๑๒	๑๑๙,๑๐๕	๑๐,๕๙๐	๒,๓๕๙
เชียงแสน	๕๔๗,๕๐๐	๕๕๐,๐๕๐	๓๓,๘๘๐	๑๒,๔๗๐	๘,๗๐๐	๑,๘๓๘
เทิง	๘๗๖,๐๐๐	๔๐๐,๙๕๘	๓๙๔,๘๐๕	๗๙,๔๔๘	๖,๗๐๐	๑,๓๓๘
พญาเม็งราย	๔๓๘,๐๐๐	๑๑๐,๐๕๐	๘๐,๕๐๐	๒๖,๐๕๐	๓,๕๐๐	๔๐๗
พาน	๑,๒๒๖,๔๐๐	๑,๒๔๖,๙๔๕	๙๔๒,๐๒๐	๕,๐๑๒	๕๕,๐๐๐	๕,๑๐๔
แม่จัน	๑,๒๒๖,๔๐๐	๘๕๑,๐๐๐	๔๗๐,๐๕๐	๓๕๘,๙๕๐	๒๒,๐๐๐	๑,๘๑๘
แม่สาย	๓,๕๙๑,๖๐๐	๓,๒๘๕,๘๐๕	๒,๕๒๖,๐๗๐	๗๔๖,๒๓๐	๑๓,๕๐๕	๙,๒๘๙
เวียงป่าเป้า	๓๓๗,๕๗๓	๓๒๕,๙๖๗	๒๗๖,๐๔๑	๔๕,๒๐๐	๔,๗๒๖	๑,๔๙๖
รวม	๒๒,๐๘๔,๒๗๓	๑๖,๕๑๕,๑๓๑	๑๐,๓๓๖,๗๗๙	๕,๖๐๐,๗๔๑	๔๑๒,๖๙๓	๔๑,๓๔๑

: การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงราย

๕.๓ ยานพาหนะ

ในปี ๒๕๕๒ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนยานพาหนะ ที่จดทะเบียนกับสำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงรายรวมทั้งสิ้น ๕๐๖,๕๕๗ คันโดยแบ่งตาม พ.ร.บ.รถยนต์ฯ จำนวน ๔๙๕,๕๕๑ คัน และ พ.ร.บ.ขนส่งฯ จำนวน ๑๑,๐๐๖ คัน

สถิติจำนวนรถจดทะเบียนสะสม จำแนกตามประเภทรถ

ประเภทรถ	ปี ๒๕๔๘	ปี ๒๕๔๙	ปี ๒๕๕๐	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒
รถยนต์ที่นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน ๗ คน	๓๑,๘๑๗	๓๒,๕๖๙	๓๕,๔๒๕	๓๙,๒๑๐	๔๓,๓๕๔
รถยนต์ที่นั่งส่วนบุคคลเกิน ๗ คน	๔,๙๓๒	๓,๙๒๓	๔,๑๐๗	๔,๒๔๖	๔,๔๘๙
รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล	๙๐,๓๙๕	๗๙,๖๒๗	๘๒,๙๑๓	๘๖,๓๑๙	๙๑,๒๙๔
รถยนต์สามล้อส่วนบุคคล	๒	๓	๓	๓	๓
รถยนต์รับจ้างระหว่างจังหวัด	๐	๐	๐	๐	๐
รถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกิน ๗ คน	๐	๐	๐	๐	๐
รถยนต์สี่ล้อเล็กรับจ้าง	๐	๐	๐	๐	๐
รถยนต์รับจ้างสามล้อ	๒๒๙	๒๒๗	๒๒๖	๑๖๙	๑๗๐
รถยนต์บริการธุรกิจ	๔๒	๓๖	๔๖	๕๘	๕๗
รถยนต์บริการทัศนาจร	๐	๐	๐	๐	๐
รถยนต์บริการให้เช่า	๐	๐	๐	๐	๐
รถจักรยานยนต์	๓๒๓,๙๑๕	๓๒๙,๗๕๑	๓๓๓,๔๑๐	๓๔๐,๒๔๖	๓๕๒,๐๐๕
รถแทรกเตอร์	๑,๐๓๔	๙๔๘	๑,๑๖๐	๒,๐๒๖	๒,๔๓๕
รถบดถนน	๒๐๙	๑๙๓	๑๙๒	๑๙๐	๑๙๑
รถใช้งานเกษตรกรรม	๘๕๑	๘๔๕	๙๑๐	๙๑๐	๙๑๒
รถพ่วง	๕	๔	๔	๔	๗
รถจักรยานยนต์สาธารณะ	๐	๕๓๘	๖๓๙	๖๒๘	๖๓๔
พ.ร.บ.รถยนต์ ฯ รวมทั้งสิ้น	๔๕๓,๔๓๑	๔๔๘,๖๖๔	๔๕๙,๐๓๕	๔๗๔,๐๐๙	๔๙๕,๕๕๑
รถโดยสาร ประจำทาง	๘๐๔	๘๗๔	๘๖๘	๑,๐๘๖	๑,๑๗๒
รถขนาดเล็ก	๓๔๒	๓๕๘	๓๕๑	๑๐๗	๑๓
รถโดยสาร ไม่ประจำทาง	๓๗๕	๓๙๕	๓๙๙	๓๗๐	๓๔๔
รถโดยสาร ส่วนบุคคล	๕๓	๖๑	๗๔	๘๓	๘๘
รถบรรทุก ไม่ประจำทาง	๑,๒๙๔	๑,๕๒๖	๑,๘๑๗	๑,๙๓๖	๒,๒๘๔
รถบรรทุก ส่วนบุคคล	๕,๙๒๐	๖,๔๖๙	๖,๖๗๗	๖,๗๙๙	๗,๑๐๕
พ.ร.บ.ขนส่ง ฯ รวมทั้งสิ้น	๘,๗๘๘	๙,๖๘๓	๑๐,๑๘๖	๑๐,๓๘๑	๑๑,๐๐๖

: สำนักงานขนส่งจังหวัด

๕.๔ การขนส่งทางอากาศ

สถิติการขนส่งทางอากาศ ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ (๒๑ เมษายน ๒๕๕๓)

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้โดยสาร ผ่านเข้าออก (คน)	จำนวนสินค้า ผ่านเข้าออก (ตัน)
๒๕๕๓ (๒๑ เมษายน ๒๕๕๓)	๒๑๓,๕๙๑	๖๒๒.๔๕
๒๕๕๒	๗๑๘,๖๐๗	๒,๓๘๖
๒๕๕๑	๖๘๒,๘๕๐	๒,๔๒๙
๒๕๕๐	๗๕๔,๐๑๖	๒,๗๗๐

//๖.ด้านสังคม....

๖. ด้านสังคม

๖.๑ สาธารณสุข

จังหวัดเชียงรายมีจำนวนสถานพยาบาลทุกประเภท รวมทั้งสิ้น ๕๒๘ แห่ง แบ่งออกเป็น โรงพยาบาลของรัฐ ๑๙ แห่ง โรงพยาบาลเอกชน ๒ แห่ง สถานีอนามัย ๒๑๓ แห่ง ศูนย์สุขภาพชุมชน ๓ แห่ง และคลินิกทุกประเภทรวม ๒๙๔ แห่ง สำหรับสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยรับไว้ค้างคืน ได้แก่ โรงพยาบาล จำนวน ๒๑ แห่ง จำนวนเตียงรวม ๒,๒๒๓ เตียง

จำนวนบุคลากรที่ให้บริการประชาชนในสถานบริการภาครัฐและเอกชน เป็นแพทย์ ๒๑๐ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากร ๑ : ๖,๑๖๗.๐๑ ทันตแพทย์ ๖๒ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากร ๑ : ๒๐,๘๘๘.๒๗ เภสัชกร ๑๑๙ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากร ๑ : ๑๐,๘๘๒.๙๗ พยาบาลวิชาชีพ ๑,๕๗๒ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากร ๑ : ๘๒๓.๘๔ และพยาบาลเทคนิค ๑๐๓ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากร ๑ : ๑๒,๕๗๓.๕๒ จำนวนผู้ป่วยรวมทั้งสิ้น ๑,๒๕๑,๗๙๗ คน แบ่งเป็นผู้ป่วยในสถานบริการภาครัฐ ๑๓๑,๖๕๒ คน/๔๖๕,๐๕๕ วัน จำนวนผู้ป่วยนอกมารับบริการ ๑,๑๒๐,๑๔๕ คน เป็นจำนวนครั้ง ๔,๐๑๔,๖๗๙ ครั้ง

๖.๒ การศึกษา

จังหวัดเชียงรายได้กำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาสังคม และทรัพยากรมนุษย์ โดยให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล จึงได้มีการส่งเสริมและจัดตั้งสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างครบถ้วน รวมทั้งสามารถให้บริการแก่จังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ในปี ๒๕๕๒ จังหวัดเชียงรายมีสถิติเกี่ยวกับการศึกษาดังนี้

๖.๒.๑ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่สถานศึกษาตั้งแต่ระดับ เด็กเล็ก อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีโรงเรียนทั้งสิ้น ๗๓๔ โรงเรียน แยกตามสังกัด คือ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๖๕๕ โรงเรียน สังกัดสำนักงานบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่น ๙ โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการเอกชน ๗๐ โรงเรียน จำนวนห้องเรียนรวม ๘,๓๗๖ ห้อง แยกเป็นก่อนประถมศึกษา ๑,๕๕๖ ห้อง ระดับประถมศึกษา ๔,๗๘๒ ห้อง มัธยมศึกษา ๒,๐๔๓ ห้อง จำนวนครู อาจารย์ รวมทั้งสิ้น ๙,๖๘๑ คน แยกเป็นชาย ๓,๖๕๘ คน และหญิง ๖,๐๒๓ คน แยกตามระดับการศึกษา คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ๒๗,๒๓๗ คน ประถมศึกษา ๙๒,๔๒๙ คน และมัธยมศึกษา ๖๖,๙๓๒ คน

๖.๒.๒ ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา แยกเป็นสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีจำนวนรวม ๗ แห่ง มีอาจารย์รวม ๑,๐๔๘ คน นักศึกษา ๑๒,๗๙๒ คน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการเอกชน มีสถานศึกษา จำนวน ๖ แห่ง อาจารย์ ๔๓๖ คน นักศึกษา ๖,๔๑๘ คน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

จำนวนโรงเรียน /ห้องเรียน /ครู อาจารย์ และนักเรียน ในภาพรวมของจังหวัด

	ห้องเรียน	นักเรียน/นักศึกษา			ครู/อาจารย์		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
ก่อนประถมศึกษา	๑,๕๕๑	๑๓,๘๘๓	๑๓,๓๕๔	๒๗,๒๓๗	๓,๖๕๘	๖,๒๐๓	๙,๘๖๑
ประถมศึกษา	๔,๗๘๒	๔๖,๘๔๔	๔๕,๕๘๕	๙๒,๔๒๙			
มัธยมศึกษา	๒,๐๔๓	๓๐,๓๘๐	๓๖,๕๕๒	๖๖,๙๓๐			
อาชีวศึกษา	๖๗๓	๑๑,๗๑๔	๗,๔๙๖	๑๙,๒๑๐	๒๕๐	๖๑๗	๘๖๗
ม.แม่ฟ้าหลวง	-	-	-	๙,๙๖๑	-	-	๙,๙๖๑
ม.ราชภัฏเชียงราย	-	-	-	๑๕,๒๐๓	-	-	๑๕,๒๐๓
ม.เทคโนโลยีราชมงคลล้านนาฯ	๘๕	๑,๓๓๓	๘๙๒	๒,๒๒๕	-	-	๒,๒๒๕
จำนวนโรงเรียน /ห้องเรียน /ครู อาจารย์ และนักเรียน สำนักงานประสานและพัฒนา(ท้องถิ่น)							
ก่อนประถมศึกษา	๓๗	๔๖๗	๕๗๑	๑,๐๓๘	๑๒๐	๒๖๔	๓๘๔
ประถมศึกษา	๑๕๗	๒,๖๑๕	๓,๒๗๐	๕,๘๘๕			
มัธยมศึกษา	๕๒	๑,๑๑๘	๙๑๔	๒,๐๒๓			

: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๑

๖.๓ วัฒนธรรมประเพณี

เชียงรายเป็นดินแดนเหนือสุดของประเทศ นอกจากจะมีลักษณะโดดเด่นทางธรรมชาติแล้ว เชียงรายยังเป็นเมืองประวัติศาสตร์ ด้วยปรากฏร่องรอยแห่งอารยธรรมที่ยังสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน อาทิ เมืองโบราณเชียงแสน เวียงหนองล่อง เวียงกาหลง เวียงพางคำ ซึ่งชื่อเวียง หมายถึง เมืองเก่าที่สำคัญ คือ อาณาจักรสิงหนวัติ อันเกรียงไกรในอดีต มีक्षัตริย์ปกครองถึง ๔๖ พระองค์ ถือเป็นต้นกำเนิดแห่งแคว้นล้านนา สืบทอดต่อกันมาหลายราชวงศ์ เช่น ราชวงศ์สิงหนวัติ (ราชวงศ์เชียงแสน) ราชวงศ์ลาวจกราช ราชวงศ์เม็งราย ราชวงศ์กาวิละ (ราชวงศ์เชื้อเจ็ดตน) เป็นต้น ซึ่งสร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่น ทั้งทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรม วัฒนธรรมประเพณีและศาสนา ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

ประเพณีที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ได้แก่

๑. ประเพณีสงกรานต์

สงกรานต์ แปลว่า ย้ายที่ หรือ เคลื่อนที่ คือ ดวงอาทิตย์จากราศีมีน ยกเข้าสู่ราศีเมษ กำหนดให้วันที่ ๑๓ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยในสมัยก่อน ปีใหม่เมืองของชาวล้านน่ายังคงสืบทอดกันมา ดังนี้

๑๓ เมษายน เป็นวันสังขารล่อง ในตอนเช้ามีจะมีการยิงปืนจุดประทัดเพื่อเป็นการขับไล่ เสนียด จัญไร ปัญหาอุปสรรค เคาระห์กรรมต่าง ๆ โดยจะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน เสื้อผ้าเครื่องใช้ให้ เรียบร้อย

๑๔ เมษายน เป็นวันเนาหรือวันเนา คือเป็นวันเตรียมอาหาร ขนมเพื่อนำไปถวายวัด โดยช่วงบ่ายจะมีการขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อเจดีย์ทราย วันนี้ ไม่ควรประกอบกรรมมงคลใดๆ และไม่ควรพูดหยาบหรือโกหก

๑๕ เมษายน เป็นวันพญาวัน ช่วงเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร ตานขันข้าว ตานเจดีย์ทราย ตานตุ๋นปีใหม่ ปลอยนก ปลอยปลา ฟังเทศน์ สรงน้ำพระพุทธรูป ดำหัวพระสงฆ์ แล้วจึงไปดำหัวญาติผู้ใหญ่

๑๕ เมษายน เป็นวันปากปี คือวันเริ่มต้นปีใหม่ จะมีการประกอบพิธี สะเดาะเคราะห์ ส่งเคราะห์ ส่งสวดง สืบชะตา บางแห่งมีการสวดชัยเพื่อความเป็นสิริมงคล

๒. ประเพณีรดน้ำดำหัว

เป็นประเพณีที่ลูกหลานไปกราบคารวะพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ช่วงเทศกาลสงกรานต์ โดยเริ่มตั้งแต่วันพญาวัน (วันที่ ๑๕ เมษายน) จนถึงสิ้นเดือน กล่าวคือ เข้าวันที่ ๑๕ เมษายน เมื่อกลับจากทำบุญที่วัดและดำหัวคารวะบรรพบุรุษที่ล่วงลับแล้ว บรรดาลูกหลานจัดเตรียมข้าวตอก ดอกไม้ ฐูป น้ำขมิ้น น้ำส้มป่อย พร้อมทั้งของกิน สิ่งของอื่น ๆ เช่น ขนม ผลไม้ หมากพลู เสื้อผ้า เงินทอง เป็นต้น จัดตกแต่งในการชนะ เช่น สลุงเงิน(ขันเงิน) พาน หรือถาด การดำหัว เป็นการสละตนน้ำส้มป่อยลงบนศีรษะเพื่อขับไล่เสนียดจัญไรก่อให้เกิดสิริมงคล

๓. ประเพณีสืบชะตา โดยทั่วไปมี ๓ ประเภท ได้แก่

๑. การสืบชะตาบุคคล กระทำได้ทุกโอกาส (วันเกิด หรือเจ็บป่วย ได้รับอุบัติเหตุ)
๒. การสืบชะตาบ้าน ทำได้ปีละครั้ง คือ ช่วงสงกรานต์ หรือเมื่อมีเภทภัยที่เกิดขึ้น
๓. การสืบชะตาเมือง จะทำเมื่อถึงโอกาสครบรอบสร้างเมือง

วัตถุประสงค์ของการสืบชะตาเมือง เพื่อความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรือง มีการเตรียมเครื่องบูชาเช่นไหว้ต่าง ๆ มากมาย เพื่อบูชาพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง

นอกจากนี้ ยังมีการสืบชะตาแม่น้ำต่าง ๆ เช่น แม่น้ำกก อำเภอเมืองเชียงราย แม่น้ำนางแล ภูชนียสถานผาตลาดดอยว้าว ตำบลนางแล จัดเป็นประจำทุกปีราวต้นเดือนพฤษภาคม แม่น้ำจัน อำเภอแม่จัน จัดขึ้น ณ บริเวณบ้านอาหลู่ หมู่ที่ ๒๐ เป็นประจำทุกปี ระหว่างวันที่ ๓-๕ เมษายนของทุกปี แม่น้ำอิง อำเภอขุนตาล และบ้านม่วงชุม ตำบลศรี อำเภอเชียงของ ได้จัดพิธีบวงสรวงสืบชะตาแม่น้ำอิง ช่วงก่อนสงกรานต์ เช่นกัน

๔. ประเพณีตานก๋วยสลาก

การตานก๋วยสลาก (สลากภัตต์) จะเริ่มในราววันเพ็ญเดือน ๑๒ เหนือ และสิ้นสุดในเดือนเกียงดับ (เดือนตุลาคม) ก่อนวันทำพิธี “ตานก๋วยสลาก” ๑ วัน เรียกว่า “วันดา” เป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเครื่องไทยทานจัดการจักตอกสถาน “ก๋วย” ไว้ เตรียมห่อข้าวสาร พริก หอม กระเทียม เกลือ กะปิ ปลา ร้า ขนม ข้าวต้ม และอาหาร ตามแต่ศรัทธาและฐานะ สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้จะบรรจุลงในก๋วย ซึ่งกรุด้วยใบตองหรือกระดาษสีต่าง ๆ แล้วนำ “ยอด” คือ ธนบัตรผูกติดไม้เรียวเสียบไว้ เช้าวันรุ่งขึ้นจะนำ “ก๋วยสลาก” ไปวัดที่จัดงานเพื่อถวายพระภิกษุสามเณร มีการเขียนคำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย และเทวดาทั้งหลาย มีการจับสลากในการถวายตามหมายเลขว่าตรงกับพระรูปใดพระรูปนั้นก็รับประเคนและให้พร

๕. ประเพณีเป็ง (ลอยกระทง)

ในวันเพ็ญเดือนยี่ (เดือนสอง) ของทุกปี คือ วันลอยกระทง ชาวล้านนามีพิธีสำคัญ นอกเหนือจากการลอยกระทง คือ พิธีกรรมตั้งธรรมหลวงหรือฟังเทศน์มหาชาติ ชาวบ้านจะมีการประดับประดา วัดวาอาราม บ้านเรือน ด้วยประทีปโคมไฟ โคมระย้า ทำอุบะดอกไม้ไปถวายวัด ทำซุ้มประตูป่าด้วยต้นกล้วย อ้อย ก้านมะพร้าว เตรียมข้าวปลาอาหารเป็นพิเศษ เช่น ห่อหนึ่ง แกงอ่อม แกงฮังเล ลาบ และขนมต่าง ๆ ไปทำบุญ บางแห่งมีพิธีกวนข้าวมธุปายาส หรือข้าวพระเจ้าหลวง ถวายเป็นพุทธบูชาในตอนเช้ามีดของวันเพ็ญเดือน ๑๒ นี้ด้วย จากนั้นก็จะมีการทานขันข้าวหรือสัรับอาหารไปถึงบรรพชนคนตาย ถวายอาหารและกัณฑ์เทศน์แด่ พระภิกษุสงฆ์ และมีการฟังธรรมมหาชาติ ตั้งแต่เช้าถึงกลางคืน บางแห่งก็จะมีการสืบทอดด้วย จะมีการปล่อย โคมลอย ในช่วงพลบค่ำจะมีการเทศน์ธรรมชื่อ “อานิสส์ผางประทีส” และชาวบ้านจะมีการจุดประทีป โคมหุ กระต่าย โคมแขวน เป็นพุทธบูชากันทุกครัวเรือนสว่างไสว

๖. ประเพณีนมัสการพระมหาชินธาตุเจ้าดอยตุง

พระมหาชินธาตุเจ้าดอยตุง นับเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่แห่งหนึ่งในภาคเหนือและเป็นปฐมเจดีย์ในดินแดนล้านนา ทุก ๆ ปีจะมีนักท่องเที่ยวขึ้นไปนมัสการพระมหาชินธาตุเจ้าดอยตุงอันศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้ง ชมทิวทัศน์และทัศนียภาพบนดอยตุง เมื่อถึงกำหนดวันเพ็ญเดือน ๖ เหนือ (ราวมีนาคม) จะมีประเพณีนมัสการที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด ศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธา ทั้งชาวเชียงรายเอง ชาวจังหวัดใกล้เคียง ชาวเชียงใหม่จากภูมิลำเนา ประเทศพม่า ชาวหลวงพระบาง จากประเทศลาว ตลอดจนชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ก็จะหลั่งไหลขึ้นไปนมัสการในวันสำคัญนี้อย่างเนืองแน่น

๗. ประเพณีเป็งพุท

เป็นประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาอย่างหนึ่งของชาวเชียงราย ถือเอาวันเพ็ญที่ตรงกับวันพุธในรอบปี (เป็ง คือ ค่ำวันเพ็ญ) เป็นวันที่จะทำบุญตักบาตรเพื่อบูชาพระอุปคุต ซึ่งเชื่อว่าวันนี้ พระอุปคุตเถระเจ้าจะลงมาโปรดสัตว์โลก หากผู้ใดได้ตักบาตรพระอุปคุตแล้ว จะได้อานิสงส์แรง เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ซึ่งชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารหรือข้าวสารอาหารแห้งไว้รอใส่บาตรเวลากลางคืน พอใกล้จะถึงเที่ยงคืน ก็จะพากันออกมายืนเรียงรายตามท้องถนนในหมู่บ้าน หรือในเมือง พอหลังเที่ยงคืนผ่านไป (อย่างช้าวันพุธ) พระจากหลายวัดในตัวเมือง และวัด ตามท้องถิ่นก็จะออกมาบิณฑบาตกัน ปัจจุบันมักทำเป็นประจำสม่ำเสมอ

๘. ประเพณีตานหาแม่ฟ้าหลวง

จังหวัดเชียงราย กำหนดจัดงานในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี องค์แม่ฟ้าหลวงของปวงชนชาวไทย ซึ่งพระองค์ท่านเคยเสด็จมาพำนักที่พระตำหนักดอยตุง จังหวัดเชียงรายจึงจัดพิธีถวายพานพุ่มสักการะที่ไร่แม่ฟ้าหลวงในช่วงเช้า และพิธีทำบุญอุทิศถวายแด่องค์สมเด็จพระย่า ในช่วงบ่ายที่พระตำหนักดอยตุง ข้าราชการ องคกรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชน เข้าร่วมพิธีอย่างเนืองแน่น เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มีต่อประชาชนชาวเชียงราย

๙. ประเพณีทำบุญปอย มี ๓ อย่างคือ

๑) **ปอยหลวง** คือ งานบุญรื่นเริงขนาดใหญ่ เพื่อฉลองสิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุที่อยู่ในวัด เช่น อุโบสถ วิหาร กุฏิสงฆ์ เจดีย์ หอไตร เป็นต้น โดยวัดและชาวบ้านจะต้องเตรียมงานต้อนรับขบวนแห่ครว्हานจากวัดอื่น ซึ่งเรียกวัดเหล่านั้นว่า “หัววัด” สมัยก่อนนิยมจัด ๓ วันขึ้นไป โดยวันแรก เป็นวันที่มีการแห่ “ครว्हาน”(เครื่องไทยทาน) ของชาวบ้านในหมู่บ้าน (เจ้าภาพ) เข้าทำบุญ วันที่ ๒ และ ๓ เป็นวันที่หัววัดแห่ครว्हานเข้าร่วม อนึ่ง การฉลองโบสถ์ วิหารหรือเจดีย์ มักจะทำการกันในเดือน ๕ - ๘ เหนือ (ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม) ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

๒) **ปอยน้อย** หรือปอยบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีบวชพระหรือบวชเณร ก่อนทำบุญปอยน้อย เจ้าภาพต้องปรึกษาญาติพี่น้องก่อนว่าผู้ใดจะรับเอาอะไรในอุปัชฌาย์โดยการบอกบุญด้วยปาก เรียกว่า “แอ้ง” “ผ้าอุ้ม” “ทนทอ” “แอ้งพระอุ้ม” คือ เอาผ้าสบงจีวรหรือหมวกที่พระใส่เรียกว่า “จ่อม” ใส่ในถาดหรือพานแล้วให้คนถือไปบอกบุญ อนึ่งที่บ้านห้วยน้ำขุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง มีการจัดงาน ปอยสา่งลองหรือปอยบวชลูกแก้ว อย่างยิ่งใหญ่เป็นประจำทุกปี ราวต้นเดือนเมษายน มีการแต่งตัวประดับประดาสา่งลองอย่างวิจิตรงดงาม

๓) **ปอยข้าวสังข์** คือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเนื่องจากอุบัติเหตุ หรือตายจากการคลอดบุตร หรือตายร้าย (ตายโหง) ตามประเพณีโบราณต้องรับนาศฟไปฝัง ห้ามทำบุญด้วยอาหารที่สุกแล้ว ถ้าจะทำบุญให้ทำด้วยอาหารดิบ ข้าวก็เป็นข้าวดิบที่ยังไม่ได้นึ่งหรือหุง การทำบุญปอยข้าวสังข์จะต้องนิมนต์พระมาสดและเทศน์ที่บ้าน เครื่องไทยทานที่นิยมถวายมักจะเป็นบ้านเล็ก ๆ หรือเรือสำเภา มีข้าวของต่างๆ เช่น เสื้อผ้า หม้อ ถังน้ำ กระจก หวี ฯลฯ เป็นต้น อนึ่งของที่ทำเพื่ออุทิศให้ผู้ตายอีกอย่างหนึ่ง คือ เจดีย์ทราย ๑๐๘ กอง หมายถึง คุณของพระรัตนตรัย เชื่อว่ามีอานิสงส์มาก ทำให้คนตายพ้นจากความทุกข์เวทนา

๑๐. ประเพณีจุดบั้งไฟ

ภาษาถิ่นเรียกชื่อประเพณีนี้ว่า “จิบอกไฟ” บอกลไฟ คือ กระบอกไม้ไผ่อัดดินปั้นข้างใน ใช้ไม้ไผ่ยาวทั้งลำผูกเป็นหาง รอบหัวของบอกลไฟติดกระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็กหลายขนาดลัดหลั่นกัน ยาวประมาณ ๑ ฟุต เรียกว่า “โหว้” เพื่อให้เกิดเสียงเมื่อบอกลไฟขึ้นและลง การประดิษฐ์บอกลไฟแต่ละครั้งใช้เวลาตั้งแต่ ๗ วัน ถึง ๑ เดือน แต่เดิมการจุดไฟจะอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน คือก่อนที่จะมีการทำนา คงจุดเพื่อบูชาเทวดาที่ชื่อป๋ขุณ คือเทวดาแห่งฝน เพื่อเป็นการขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล เชื่อว่าฝนจะตกมาก ตกน้อยหรือไม่ตกขึ้นอยู่กับเทวดาองค์นี้ ต่อมาจะจุดกันในช่วงตั้งแต่เดือนมีนาคม – มิถุนายน ความมุ่งหมายของการจุด เชื่อว่าจะทำให้หมู่บ้านเจริญรุ่งเรือง และมีฝนตกตามฤดูกาล นิยมจุดกันในเวลาพลบค่ำถึงกลางคืน

ชาวอีสานที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ก็มีการจัดประเพณีบุญบั้งไฟเช่นกัน นิยมจัดช่วงเดือน ๕ – ๖ เหนือ (ราวเดือนเมษายน – พฤษภาคมของทุกปี) เช่นที่ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง มีการจัดงาน ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประจำทุกปี ราวเดือนพฤษภาคม โดยมีความเชื่อว่า การจุดบั้งไฟเป็นการขอฝนจากพญาแถน ถือว่าฝน ลม ไฟ เป็นอิทธิพลของพญาแถน หากทำให้พญาแถนโปรดปรานมนุษย์ก็就会有ความสุข ดังนั้นจึงมีวิธีบูชาพญาแถน การจุดบั้งไฟอาจเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความรักดีไปยังพญาแถนหรือเพื่อบูชาพญาแถน

๑๑. ประเพณีสิบสองเป็ง

เป็นประเพณีทานหาคนตาย ถือกันว่าช่วงวันขึ้น ๑ ค่ำ ถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ เหนือ เป็นช่วงที่พญามราชได้ปล่อยวิญญาณผู้ตายกลับมาสู่เมืองมนุษย์ เพื่อมาขอรับส่วนบุญจากญาติพี่น้องลูกหลาน จึงมีการทำบุญอุทิศถึงผู้ตายกันมาก หากเป็นการทานหาผู้ที่ตายปกติ ก็จะมีการนำอาหารไปถวายพระที่วัดตามปกติ พระจะกรวดน้ำแผ่กุศลโดยเอ่ยนามผู้ตายที่ถูกระบุชื่อ ถ้าทานหาผู้ที่ตายโหง ญาติจะนิมนต์พระมารับถวายอาหาร นอกวัด เพราะเชื่อกันว่าผีตายโหงจะเข้าวัดไม่ได้ นอกจากนี้บางท่านยังได้นิมนต์พระไปที่บ้านพร้อมถวายอาหาร ทานขันข้าวถึงผู้ตาย และเทศน์ธรรม ซึ่งธรรมที่นิยมเทศน์ได้แก่ ธรรมเบตพาฬี ธรรมมัลลยโผด ธรรมมูลนิพพาน ธรรมมหามูลนิพพาน ธรรมตำนานดอนเต้า และธรรมตำนานพญาอินทร์

๑๒. ประเพณีขึ้นพระธาตุ/สร่งน้ำพระธาตุ

การขึ้นพระธาตุ คือ การเดินทางไปนมัสการพระธาตุเจดีย์องค์ที่สำคัญ หรือพระเจดีย์ ประจำปีเกิด โดยเฉพาะวันเพ็ญเดือน ๘ ชาวบ้านเมืองยังพอมิเผลอว่า เพราะยังไม่ถึงฤดูทำนา จึงพากันไปไหว้ และอุปัฏฐากพระธาตุที่สำคัญเพื่อหวังบุญกุศล ที่จังหวัดเชียงรายพระธาตุดอยตุง จังหวัดลำพูนพระธาตุหริภุญไชย จังหวัดเชียงใหม่พระธาตุดอยสุเทพจังหวัดลำปางพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดแพร่พระธาตุช่อแฮ จังหวัดน่าน พระธาตุแช่แห้ง จังหวัดพะเยาวัดพระเจ้าตนหลวง นอกจากนี้อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงรายที่มีพระธาตุ ศักดิ์สิทธิ์ ได้มีการจัดงานประเพณีสร่งน้ำพระธาตุเป็นประจำทุกปี เช่น พระธาตุจอมจ้อ (อ.เทิง) พระธาตุจอมคีรี (อ.ป่าแดด) พระธาตุจอมหมอกแก้ว (อ.แม่ลาว) พระธาตุพระพุทธรบาททุ่งก่อ (อ.เวียงเชียงรุ้ง) พระธาตุจอมแก้ว (อ.พาน) พระธาตุจอมจันทร์-จอมสวรรค์ (อ.แม่จัน) การเดินทางไปไหว้พระธาตุหรือธาตุประจำปีเกิด ต้องเตรียม เครื่องสักการะ ดอกไม้ธูปเทียน ส้มป่อย หม้อไห ข้าวสุก ข้าวสาร อาหารแห้ง เมื่อเดินทางไปถึงวัดที่พระธาตุ ตั้งอยู่จะพากันเข้าพักในศาลาบาตรที่รายล้อมองค์เจดีย์ หรือรายล้อมตามแนวกำแพงวัดด้านใน แล้วจึงไปปิดกวาด ลานพระธาตุ ลานต้นโพธิ์ เรียกว่าอุปัฏฐากพระธาตุ ถึงเวลากลางคืนมีการจุดธูปเทียนถวายข้าวตอกดอกไม้ ทำ วัตรสวดมนต์ สวดกล่าวคำไหว้พระธาตุเป็นภาษาบาลี ซึ่งพระธาตุองค์ที่สำคัญจะมีตำนานและคำไหว้ บันทึกไว้ใน พับหนังสือหรือใบลานกระจายอยู่ทั่วล้านนา พอรุ่งขึ้นจะนั่งข้าว ทำอาหารถวายแด่องค์พระธาตุและพระสงฆ์

๑๓. ประเพณีสู่ขวัญ

การสู่ขวัญจะกระทำต่อเมื่อมีเหตุทำให้ตกใจ เจ็บป่วยต้องเดินทางไกลหรือกลับมาขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน บวช ครบรอบปีใหม่ (สงกรานต์) และสู่ขวัญให้แขกบุคคลสำคัญที่มาเยือนและจากไป

ขวัญ เชื่อว่าเป็นสภาวะของจิตใจที่เบิกบาน อบอุ่น มีพลัง มีความเชื่อมั่น สัมผัสด้วยความรู้สึกทางจิตใจ และเชื่อว่าขวัญมีถึง ๓๒ ขวัญสิงสถิตอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย บ้างก็เชื่อว่าอาการ สามสิบสองขวัญไข้ว่าจะมีอยู่แต่ในคนเท่านั้น แม้พืช สิ่งของ วัว ควาย ช้าง ม้า ต่างก็มีขวัญและมีพิธีสู่ขวัญ เช่น

ประเพณีสู่ขวัญข้าว ชาวล้านนาถือว่าข้าวเป็นของสูง อีกทั้งยังมีบุญคุณมากที่เลี้ยงคนให้มีชีวิต เชื่อกันว่าข้าวนั้นเสมือนหนึ่งมีชีวิตจิตใจ ถ้าคนทำสิ่งใดให้ข้าวไม่พอใจข้าวจะหนีออกจากทุ่งไป ทำให้ข้าวไม่พอกิน ตลอดทั้งปี ดังนั้น หลังจากที้นำข้าวใส่ยุ้งแล้วจึงต้องทำพิธีเรียกขวัญข้าว โดยใช้ไม้ไผ่เอี้ย (ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง) ยาว ประมาณ ๒ เมตร ปักไว้กลางนาจุดที่เคยกองข้าวเปลือกไว้ ไม้ไผ่ปล้องบนสุดทำให้แตกแล้ว้างออกสำหรับวาง จานที่ใส่ข้าวและอาหาร ดอกไม้ธูปเทียน หมาก เมี่ยง บุหรี่ และเก็บเอาเมล็ดข้าวที่ตกอยู่ในบริเวณนั้นประมาณ หยิบมือใส่ในจานด้วย จากนั้นจึงกล่าวคำเรียกขวัญ เมื่อจบแล้วจึงเก็บเอาจานขวัญข้าวพร้อมทั้งไม้ไผ่เอี้ยมาทอด

(ป้องกันผีไม่ให้มองเห็นข้าว) เข้าไปไว้ในยุ้งข้าว นอกจากนั้นบางคนยังเอาฟักเขียว หรือกระดองเต่าใส่ในยุ้งข้าวด้วย เพื่อให้พุ่มฟักข้าวให้อบอุ่น หลังจากนั้นคอยหาวันที่จะตัดข้าวออกมาด้าเป็นข้าวสารเพื่อนำไปทานข้าวใหม่ต่อไป นิยมทำกันช่วงเดือน ๓ เหนือ (ราวเดือนธันวาคม) เป็นการบูชาแม่โพสพ ผู้บันดาลให้ข้าวกล้าแก่คนทั้งหลาย โดยเชื่อกันว่าจะทำให้ผลิตผลดี นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงกตัญญูทวดเทวีของประชาชนที่มีต่อเทวดาฟ้าดิน

งานประเพณีสู่ขวัญควาย ในจังหวัดเชียงใหม่ยังนิยมทำกันในบางพื้นที่ เช่น ตำบลห้วยม้อ อำเภอสันกำแพง จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ราวเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม อนึ่ง การทำนาสมัยก่อน ใช้แรงควายเป็นหลัก ในการไถ ใช้วัวบ้างแต่มีไม่มาก ในระหว่างที่ไถนา ควายมักจะถูกตีถูกด่าตะคอกทุกวัน ดังนั้นเมื่อเสร็จจากการไถ แล้วเจ้าของควายนึกถึงการกระทำของตนต่อควาย กลัวจะเป็นบาปกรรมติดตัว จึงได้แต่งเครื่องขอมมาสู่ขวัญ ควายมีบายศรีปากชาม กรวยดอกไม้ สายสิญจน์ น้ำส้มป่อย หญ้าอ่อน ข้าวสุก ไข่ต้ม ๒ ตัว เหล้า ๑ ไห/ขวด ขนมนานา เมื่อถึงเวลาที่จะประกอบพิธีสู่ขวัญควาย เจ้าของจะนำควายไปอาบน้ำให้สะอาด และนำมาผูกไว้ใต้ร่มไม้ หรือในคอก แล้วปูเสื่อสำหรับตั้งเครื่องสู่ขวัญ จากนั้นอาจารย์ที่เชิญมาทำพิธีกล่าวพรรณนาถึงการทำนา กล่าวถึง คุณของควาย และกล่าวขอโทษควายที่ได้ดุด่า เข่นตี เมื่อกล่าวจบผู้ทำพิธีจะเอากรวยดอกไม้ผูกติดกับเขาควายทั้ง ๒ ข้างด้วยสายสิญจน์ เอน้ำส้มป่อยประพรมตัวควาย พร้อมกับกล่าวให้พรแก่ควายให้มีสุข มีอายุยืน มีลูกหลายตัว แล้วเอาหญ้าอ่อนวางให้ควายกินเป็นอันเสร็จพิธี

องค์กรเครือข่ายด้านวัฒนธรรมในจังหวัด

⇒ สภาวัฒนธรรมจังหวัด ๑ แห่ง	⇒ สภาวัฒนธรรมอำเภอ ๑๘ แห่ง
⇒ สภาวัฒนธรรมตำบล ๑๐๖ แห่ง	⇒ สภาวัฒนธรรมชนเผ่า (ขมุ) ๑ แห่ง
⇒ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ๑ แห่ง	⇒ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ ๑ แห่ง
⇒ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ๓๑ แห่ง	

๖.๔ ข้อมูลด้านศาสนา

๖.๔.๑ จำนวนศาสนสถาน

- ▶ วัดมหานิกาย
 - วัดพัทธสีมา ๕๗๘ แห่ง
 - วัดวิสุคามสีมา ๒๘๔ แห่ง
 - สำนักสงฆ์ ๒๒๒ แห่ง
- ▶ วัดธรรมยุต ๕๕ แห่ง
- ▶ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๑๑๕ แห่ง
- ▶ โบสถ์คริสต์
 - นิกายคาทอลิก ๔๒ แห่ง
 - นิกายโปรเตสแตนต์ ๑๓๘ แห่ง
- ▶ มัสยิด (จดทะเบียน) ๗ แห่ง

๖.๔.๒ จำนวนศาสนบุคคล

- ▶ มหานิกาย : พระภิกษุ ๒,๘๒๒ รูป สามเณร ๓,๗๔๑ รูป
- ▶ ธรรมยุต : พระภิกษุ ๓๕๐ รูป สามเณร ๓๐ รูป
- ▶ คริสต์
 - นิกายคาทอลิก ๒๐ องค์
 - นิกายโปรเตสแตนต์ ๙๔ องค์
- ▶ อีหม่าม ๗ คน

๖.๔.๒ จำนวนศาสนิกชน

- ▶ พุทธ ๑,๑๔๖,๑๖๖ คน (ร้อยละ ๙๓.๓๘๘)
- ▶ คริสต์ ๒๙,๔๐๔ คน (ร้อยละ ๒.๓๙๖)
- ▶ อิสลาม ๓,๐๔๖ คน (ร้อยละ ๐.๒๔๘)
- ▶ พราหมณ์ – ฮินดู ๑๗๑ คน (ร้อยละ ๐.๐๑๔)
- ▶ ซิกข์ ๑๐ คน (ร้อยละ ๐.๐๐๑)

๗. สถานที่ท่องเที่ยว

๗.๑ แหล่งท่องเที่ยว

๑. อำเภอเมือง

วัดพระแก้ว เป็นวัดเก่าแก่เคยเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ตั้งอยู่ที่ถนนไตรรัตน์ เดิมชื่อว่า ญรูกขวนาราม หรือ วัดปานญะ

วัดพระสิงห์ เคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสี่พระองค์ ซึ่งอัญเชิญมาจากกำแพงเพชร ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่เชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีรอยพระพุทธรูปบาทจำหลักบนแผ่นศิลา กว้าง ๕ นิ้ว ยาว ๒๔ นิ้ว

พระธาตุดอยจอมทอง ตั้งอยู่บนดอยจอมทองริมฝั่งแม่น้ำกกสร้างในสมัยพระยาเรือนแก้วประมาณ พ.ศ. ๑๔๘๓

วัดจำเมือง-กู่พระยาเม็งราย ตั้งอยู่หลังวัดดอยจอมทอง ริมฝั่งแม่น้ำกก เป็นกู่บรรจุพระอัฐของพ่อขุนเม็งรายมหาราช สร้างโดยพระเจ้าชัยสงครามพระราชนิรโรคครองเมืองเชียงรายสืบต่อจากพ่อขุนเม็งรายมหาราช

วัดเม็งรายมหาราช อยู่บนดอยฮ่องลี เป็นวัดสร้างใหม่มีบรรยากาศร่มรื่นมากในบริเวณวัดเป็นที่ตั้งของชมรมโหราศาสตร์จังหวัดเชียงราย มีประชาชนไปตรวจโชคชะตาเป็นประจำทุกวัน

วัดพระนอน สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๑๙๑ ในวิหารมีพระนอนองค์ใหญ่

วัดเจ็ดยอด สร้างตามศิลปล้านนา มีเจดีย์เจ็ดยอดที่ได้เลียนแบบมาจากวัดเจ็ดยอดที่จังหวัดเชียงใหม่

อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ประดิษฐานบริเวณห้าแยกทางไปอำเภอแม่สาย เป็นอนุสาวรีย์ที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพสักการะของชาวเชียงราย และบุคคลทั่วไป

แม่น้ำกก เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเชียงราย มีต้นน้ำอยู่ในประเทศพม่า ไหลผ่านอำเภอฝาง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตัวเมืองเชียงราย ไปลงแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน นักท่องเที่ยวนิยมล่องแพจากอำเภอแม่สายมายังจังหวัดเชียงราย ซึ่งท่าเรือที่เชียงรายตั้งอยู่ด้านข้างศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ มีเรือหางยาวและแพให้เช่าตลอดเวลา ธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำสวยงามมากมีทั้ง ชายหาด ถ้ำ บ่อน้ำร้อน บ่อน้ำพุ หมู่บ้านชาวเขาและเกาะแก่งต่าง ๆ

น้ำตกขุนกรณ์ ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๕ กิโลเมตร อยู่ในเขตตำบลแม่กรณ์เป็นน้ำตกที่สูงที่สุด และสวยงามที่สุดในจังหวัดเชียงราย

น้ำตกห้วยแม่ซ้าย อยู่ในเขตตำบลแม่ยาว ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์เชียงราย เป็นสวนสาธารณะที่น้ำพักผ่อนหย่อนใจภายในประกอบด้วยหนองน้ำขนาดใหญ่ชื่อว่า “หนองบัว” มีถนนดอกไม้ สวนรุกขชาติ สวนไฟ สวนปาล์มและสวนสักร์ เป็นต้น

ชายหาดเชียงราย เป็นหาดทรายทอดยาวตามแม่น้ำกก มีทิวทัศน์สวยงามจนถูกขนานนามว่า “พัทยา ๒” มีบรรยากาศร่มรื่น นอกจากนี้ยังมักจะใช้เป็นสถานที่จัดงานต่าง ๆ ของจังหวัด

๒. อำเภอเชียงแสน

เมืองโบราณเชียงแสน ตั้งอยู่บริเวณรอบ ๆ ตัวอำเภอติดแม่น้ำโขงสามารถเดินเที่ยวชมโบราณวัตถุเจดีย์เก่า ๆ และซากปรักหักพัง ที่บ่งบอกถึงอารยธรรมสมัยเชียงแสน ในบริเวณเมืองโบราณยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงราย เมืองโบราณนี้เดิมชื่อ “เวียงหิรัญนครเงินยาง”

สามเหลี่ยมทองคำ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนไปทางทิศเหนือประมาณ ๙ กิโลเมตร มีแม่น้ำ ๒ สายมาบรรจบกัน คือ แม่น้ำรวกกับแม่น้ำโขง เกิดเป็นดินแดนรอยต่อของ ๓ ประเทศ คือ ไทย พม่า ลาว ที่แห่งนั้น ในอดีตเป็นแหล่งค้ายาเสพติดที่สำคัญของโลก ปัจจุบันคงไว้แต่ทิวทัศน์บนเขาสูงนี้

วัดพระธาตุผาเงา ตั้งอยู่ที่บ้านสบคำ หมู่ ๕ ตำบลเวียง ห่างจากตัวอำเภอเลียบบแม่น้ำโขงไปทางทิศใต้ประมาณ ๓ กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่ มีพระธาตุสร้างบนก้อนหินใหญ่และมีพระพุทธรูปฝังอยู่ในพื้นดิน

วัดพระธาตุจอมกิตติ อยู่บนเนินเขานอกกำแพงเมืองพระเจ้าฟ้างคราชเป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๑๔๘๓ สมัยเดียวกับการสร้างพระธาตุจอมทอง ภายในเจดีย์มีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ยอดปล้องไฉนเป็นลูกแก้ว ฐานกว้าง ๘.๕ เมตร สูง ๒๔ เมตร

ทะเลสาบเชียงแสน ตั้งอยู่ที่บ้านกู่เต้า หมู่ ๗ ตำบลเวียง ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๔ กิโลเมตร มีทางแยกจากถนนพหลโยธินเข้าไปประมาณ ๑,๕๐๐ เมตรเป็นหนองน้ำกว้างใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ มีน้ำขังตลอดปี กลางหนองน้ำมีเกาะเล็ก ๆ เดิมเรียกว่า “หนองบงกาย”

น้ำตกบ้านไร่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร อยู่ในเขตตำบลบ้านแซว เป็นน้ำตกธรรมชาติ มีน้ำตกตลอดปี บริเวณน้ำตกเป็นป่าร่มรื่นมาก

อำเภอเชียงแสนมีวัดที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น วัดพระธาตุสองพี่น้อง วัดพระเจ้าล้านทอง วัดกู่เต้าและวัดป่าสัก เป็นต้น แต่ละวัดล้วนมีประวัติอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยอดีตกาล

๓. อำเภอแม่สาย

ด่านชายแดน-ท่าช้างเหล็ก ชายแดนไทยที่อำเภอแม่สาย ติดต่อกับอำเภอท่าช้างเหล็ก

๔. อำเภอแม่จัน

มีวัดและโบราณสถานที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น พระธาตุดอยภูแก้ว ตำบลจันจว้า พระธาตุจอมสวรรค์ และพระธาตุจอมจันทร์ ตำบลสันทราย นอกจากนี้ยังมีน้ำตกห้วยทองแป้ เขตตำบลป่าตึง

๕. อำเภอพาน

น้ำตกห้วยทรายขาว เป็นน้ำตกเล็ก ๆ อยู่ริมถนนพหลโยธินห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๓๗ กิโลเมตร อยู่ในเขตตำบลทรายขาว และยังมีบ่อน้ำร้อนอยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกอีกด้วย

น้ำตกปูแกง อยู่ในเขตตำบลแม่เย็น มีทางแยกจากถนนพหลโยธินเข้าไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร มีน้ำตกไหลจากเขาสูงสลับซับซ้อน

พระธาตุจอมแก้ว อยู่บนดอยจอมแก้ว หมู่ ๑๒ ตำบลเมืองพาน ติดถนนพหลโยธิน เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของอำเภอพาน

๖. อำเภอเวียงชัย

ผางาม เป็นภูเขาโดดๆ อยู่กลางทุ่งนา ในเขตตำบลผางาม ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ลักษณะเป็นภูเขาที่โดดเด่น ตัดกับธรรมชาติโดยรอบซึ่งเป็นทุ่งนาทำให้ดูเด่นยิ่งนัก คู่ควรกับชื่อ “ผางาม”

หนองหลวง เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่มีเนื้อที่หลายพันไร่ นับเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจอีกแห่งหนึ่งในอำเภอเวียงชัย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๑๘ กิโลเมตร

พระเจ้ากือนา อยู่ที่บ้านไตรแก้ว หมู่ ๘ ตำบลเวียงเหนือ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อยู่ริมแม่น้ำกกเป็นพระพุทธรูปนั่งและมีรากไม้ปกคลุมเห็นองค์พระอยู่ใน

พระพุทธรูปโพธิ์ชัย ตั้งอยู่ที่หมู่ ๗ ตำบลเวียงเหนือ สร้างด้วยหินทรายขนาดใหญ่ ถูกดินและจอมปลวกถมไว้อยู่กลางทุ่งนา เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่องค์หนึ่งสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด

๗. อำเภอป่าแดด

พระธาตุจอมคีรี ตั้งอยู่ที่หมู่ ๑๑ ตำบลป่าแดดห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าแดดไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๒ กิโลเมตร พระธาตุจอมคีรีเป็นพระธาตุโบราณสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด

พระธาตุมอดอนแก้ว ตั้งอยู่ที่หมู่ ๕ ตำบลป่าแดด เป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งของอำเภอป่าแดด ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านมากโดยได้จัดให้มีงานประเพณีฉลองสมโภชเป็นประจำทุกปี

วัดถ้ำพระภิมย์ อยู่บนเส้นทางไปอำเภอป่าแดด ห่างจากอำเภอประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ภายในวัดสงบร่มรื่นมาก แวดล้อมด้วยป่าเขาลำเนาไพร มีถ้ำต่าง ๆ หลายแห่ง

วัดถ้ำผาจรูญ ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ ๕ กิโลเมตร มีถ้ำที่สวยงาม บรรยากาศสงบและร่มรื่น ปกคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่

๘. อำเภอเชียงของ

ทิวทัศน์ริมแม่น้ำโขง เชียงของเป็นอำเภอชายแดนและเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพราะมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน อย่างไรก็ตามแม่น้ำโขงนับเป็นสายใยที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของประชาชนที่อยู่สองฝั่งโขงเสมือนบ้านพี่เมืองน้อง

สถานที่อื่น ๆ ในเขตอำเภอเชียงของ มีน้ำตกหลายแห่งได้แก่ น้ำตกห้วยเม็ง น้ำตกห้วยตอง น้ำตกเห่าตง น้ำตกตาดหมอก น้ำตกผาหมอก และมีน้ำห้วยเมียง เป็นต้น

๙. อำเภอเวียงป่าเป้า

เมืองโบราณ เวียงกาหลง เป็นเมืองโบราณ อยู่ในเขตบ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเวียงป่าเป้า ไปทางทิศใต้ ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร ที่เวียงกาหลง มีซากวัตถุโบราณและโบราณสถานต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่งโรจน์ของเวียงกาหลงในอดีตกาล

พระธาตุแม่เจดีย์ อยู่ในเขตตำบลแม่เจดีย์ใหม่ สถานที่แห่งนี้มีเจดีย์ ๒ องค์ มีลักษณะเป็นศิลปะแบบพม่า

บ่อโป่งน้ำร้อนเทวี อยู่ที่บ้านสบโป่งตำบลแม่เจดีย์ใหม่ นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปทางอำเภอเวียงป่าเป้ามักจะแวะพักที่แห่งนี้

๑๐. อำเภอแม่สรวย

ถ้ำช้างเผือก อยู่ในเขตตำบลแม่สรวย เป็นถ้ำที่สวยงามถ้ำหนึ่งภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยตามธรรมชาติ ที่มุมหนึ่งของถ้ำนี้มีแท่งศิลาใหญ่มีรูปร่างเหมือนช้างจึงได้ชื่อว่าถ้ำช้างเผือก ถ้ำนี้ชาวบ้านถือว่าเป็นถ้ำศักดิ์สิทธิ์ มีชาวบ้านเข้าไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในถ้ำเป็นประจำ

ที่พักริมทางห้วยค้อนก้อม เป็นสวนพักผ่อนสำหรับผู้เดินทางไปบนเส้นทางสายเชียงราย - แม่สรวย ภายในสวนมีลำธารเล็ก ๆ ไหลผ่าน ทำให้บรรยากาศโดยรอบ ร่มรื่นเหมาะสำหรับการพักผ่อน ในระยะสั้น เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ

๑๑. อำเภอเวียงเชียงรุ้ง

น้ำตกเวียงชัย อยู่ที่หมู่ ๗ ตำบลทุ่งก่อ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ ๓๐ กิโลเมตร

๑๒. อำเภอดอยหลวง

น้ำตกตาดทอง อยู่ที่หมู่ที่ ๑ ตำบลหนองป่าก่อ

น้ำตกห้วยทองแป้ เขตตำบลป่าตึง

๗.๒ ปุชนียสถาน

จังหวัดเชียงรายมีปุชนียสถานที่สำคัญเป็นที่เคารพสักการะ และเป็นแหล่งศิลปกรรมโบราณสถานสูงค่าต่อการศึกษาและท่องเที่ยว คือ

๑. อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน ก่อนเข้าตัวเมืองเชียงราย พ่อขุนเม็งรายมหาราช ได้ทรงสร้างเมืองเชียงราย เมื่อพุทธศักราช ๑๘๐๕ (๑๗๘๑ เป็นปีที่ประสูติ) และเสด็จสวรรคต ณ. เมืองเชียงใหม่ ในปีพุทธศักราช ๑๘๖๑ รวมพระชนม์ชีพได้ ๘๐ พรรษา

๒. วัดพระแก้ว ตั้งอยู่ที่ถนนไตรรัตน์ ใจกลางเมืองเชียงราย เป็นวัดที่ค้นพบพระแก้วมรกตหรือพระพุทธรูปเหมือนรัตนปฐมากร ปัจจุบันเจดีย์ที่พบพระแก้วมรกตได้รับการบูรณะใหม่ และเพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าวัดพระแก้วแห่งนี้เป็นวัดที่ค้นพบพระแก้วมรกตจึงได้มีการสร้าง “พระหยกเชียงราย” ซึ่งสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้พระราชทานนามว่า “พระพุทธรูปรัตนารุติวิสาณสรณ์มงคล” มีขนาดใกล้เคียงกับพระแก้วมรกตเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชา

๓. วัดพระสิงห์ เดิมเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสิงห์ องค์ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วิหารลายคำ วัดพระสิงห์ที่จังหวัดเชียงใหม่ ภายในวัดนี้มีรอยพระพุทธรูปบาทจำลองบนแผ่นศิลากว้าง ๕ นิ้ว ยาว ๒ ฟุต มีอักษรขอมโบราณจารึกว่า “กุศลธมมา” สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพระเจ้าเม็งรายมหาราช

๔. **กูพระเจ้าเม็งราย** ตั้งอยู่หน้าวัดจำเมือง บนดอยจำเมือง เป็นที่บรรจุอัฐิของพ่อขุนเม็งรายมหาราช
๕. **พระธาตุจอมทอง** อยู่บนดอยทองริมฝั่งแม่น้ำกก เป็นพระธาตุเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๔๘๓ ก่อนที่พ่อขุนเม็งรายมหาราชจะทรงสร้างเมืองเชียงราย

๖. **พระธาตุคุดตุง** อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ ๔๘ กิโลเมตร เป็นที่บรรจุพระรากขวัญ เบื้องซ้าย (กระดูกไหปลาร้า) ของพระพุทธเจ้า เมื่อก่อสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุนี้ ได้ทำ ธงตะขาบ (ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า ตุง) เสาธงสูง ๘,๐๐๐ วา ผืนธงกว้าง ๕๐๐ วา ยาว ๗๐๐ วา ปักไว้กลางยอดคุดตุง ถ้าหาก ปลายธงปลิวไปไกลถึงเมืองไหนก็กำหนดหมายเป็นฐานพระสถูปนั้น ด้วยเหตุนี้ คุดตุงซึ่งเป็นที่ประดิษฐานปฐมเจดีย์แห่ง ล้านนาไทยจึงปรากฏนามว่า “คุดตุง”

๗. **พระธาตุคุดยเวา** พระองค์เวาหรือเว้า ผู้ปกครองนครนาคพันธโยนกเป็นผู้สร้างเพื่อบรรจุ พระเกศาธาตุองค์หนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๓๖๔ นับเป็นพระบรมธาตุที่เก่าแก่องค์หนึ่ง รองลงมาจากพระบรมธาตุคุดตุง

๘. **วัดป่าสัก** อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนประมาณ ๑ กิโลเมตร พระเจ้าแสนภูโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๙๓๐ เป็นที่ประดิษฐานพระธาตุโคปปะ ซึ่งพระพุทธโฆษาจารย์ นำมาถวาย

๙. **วัดพระธาตุจอมกิตติ** อยู่ในท้องที่อำเภอเชียงแสน ตั้งอยู่บนเนินเขานอกกำแพง มีทางแยกซ้ายมือ เข้าไปประมาณ ๑.๗ กิโลเมตร ตามพงศาวดารกล่าวว่า พระเจ้าฟ้างคราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๔๘๓ สมัยเดียวกับการสร้างพระธาตุจอมทองของเชียงราย เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นเจดีย์ก่อเหลี่ยมไม้สิบสอง สมัยเชียงแสน

๑๐. **วัดพระเจ้าล้านทอง** วัดนี้ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเชียงแสน เจ้าทองจั่ว ราชโอรสพระเจ้าติโลกราช เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๓ ได้ทรงหล่อพระพุทธรูปองค์หนึ่งหนักล้านทอง (๑,๒๐๐ กิโลกรัม) ขนานนามว่า “พระเจ้า ล้านทอง” ในวัดนี้ยังมีพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งจากวัดทองทิพย์ซึ่งเป็นวัดร้างเรียกกันว่า “พระเจ้าทองทิพย์” เป็น พระพุทธรูปทองเหลืองพระพักตร์ตรงงามมาก แต่ลักษณะเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย

๑๑. **วัดเจดีย์หลวง** ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเชียงแสนวัดนี้มีเจดีย์ขนาดใหญ่ เรียกว่า “เจดีย์หลวง” เป็นเจดีย์ใหญ่ที่สุดในอำเภอเชียงแสน ขนาดสูง ๔๘ เมตร ฐานกว้าง ๒๔ เมตร

๑๒. **วัดพระธาตุผาเงา** อยู่ห่างจากอำเภอเชียงแสน ไปตามถนนสายเชียงแสน - บ้านแซว ประมาณ ๔ กิโลเมตร จากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ เช่น พระธาตุเจ็ดยอด พระธาตุจอมจัน พระธาตุผาเงา ๒ ซากโบราณสถานอื่นๆ ในบริเวณเดียวกัน ทำให้กรมศิลปากรเชื่อว่าสถานที่นี้เคยรุ่งเรืองมาก และมีอายุราว ๑,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว

ตารางแสดงนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว

	สถิติ ปี ๒๕๕๑		สถิติ ปี ๒๕๕๒	
	จำนวนนักท่องเที่ยว	รายได้ (ล้านบาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว	รายได้ (ล้านบาท)
ชาวไทย	๑,๓๓๙,๑๙๐	๗,๗๗๐.๓๑	๑,๔๓๐,๓๗๕	๖,๖๐๓.๔๓
ชาวต่างประเทศ	๔๐๒,๐๕๖	๒,๘๖๓.๖๑	๒๔๙,๘๗๓	๒,๘๐๑.๒๑
รวม	๑,๗๔๑,๒๔๖	๑๐,๖๓๓.๙๒	๑,๖๘๐,๒๔๘	๙,๔๐๔.๖๔

๘. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย

วิสัยทัศน์จังหวัด (Vision)

“เมืองทองของวัฒนธรรมล้านนา นำการค้าสู่สากล ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข”
“Global Golden Gateway of Lanna Culture and International Trade”

พันธกิจ (Mission)

๑. สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร และอุตสาหกรรมแปรรูป เพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ โดยสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานการผลิต ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. จรรโลงวัฒนธรรม ศาสนา ศิลปะ ทunesทางสังคมของล้านนา การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษา และสาธารณสุขแบบบูรณาการ

๓. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๔. เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่ปกติและชายแดน ป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติด และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

๕. ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงราย

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์ฟื้นฟู สืบสานวัฒนธรรม ค่านิยมสังคมล้านนา พัฒนาชุมชน คนคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์รักษาความมั่นคงและสร้างความสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ แบบบูรณาการ

รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

ยุทธศาสตร์เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง

เป้าประสงค์

เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

//กลยุทธ์...

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการตลาด การค้าและการลงทุน
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการ
- กลยุทธ์ที่ ๓ สร้างรายได้และความเข้มแข็งภาคการเกษตร โดยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- กลยุทธ์ที่ ๔ การขยายผลดำเนินการเพื่อสนองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- กลยุทธ์ที่ ๕ พัฒนาผลิตภาพ (Productivity) การอุตสาหกรรมเชิงบูรณาการ เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า
- กลยุทธ์ที่ ๖ ส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

ยุทธศาสตร์ พื้นฟู สืบสานวัฒนธรรมค่านิยม สังคมล้ำนา พัฒนาชุมชน คนคุณภาพ

เป้าประสงค์

อนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรมล้ำนา พัฒนาคุณภาพชีวิต และ สังคม ให้เป็นสุข

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมและพัฒนา การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งระบบเชิงบูรณาการเพื่อรองรับฐานเศรษฐกิจ และสังคมแห่งการเรียนรู้
- กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กลยุทธ์ที่ ๔ ส่งเสริมงานสาธารณสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
- กลยุทธ์ที่ ๕ พัฒนาระบบและบริหารจัดการด้านแรงงาน
- กลยุทธ์ที่ ๖ พัฒนาการกีฬาและนันทนาการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์

การจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล และยั่งยืน

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการสร้างสมดุลระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพแบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ ๒ ควบคุมและลดปริมาณมลพิษทั้งในรูป ขยะอันตราย มลพิษทางอากาศ กลิ่น เสียง และน้ำเสีย

กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ ๔ พัฒนาเมืองน่าอยู่และลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน

กลยุทธ์ที่ ๕ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจากภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔

ยุทธศาสตร์รักษาความมั่นคงและสร้างความสมานฉันท์

เป้าประสงค์

เสริมสร้างความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ปกติและแนวชายแดน

กลยุทธ์หลัก

กลยุทธ์ที่ ๑ เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่ปกติและพื้นที่ชายแดน

กลยุทธ์ที่ ๒ เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง รักถิ่นเกิด เทิดทูนสถาบัน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕

ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐแบบบูรณาการ

เป้าประสงค์

มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์หลัก

กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี

กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

กลยุทธ์ที่ ๓ เพิ่มขีดสมรรถนะของบุคลากรเพื่อการบริการที่ดี

กลยุทธ์ที่ ๔ ส่งเสริมสื่อและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

๙. สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน)

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน มีศักยภาพในด้านที่ตั้ง สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขง (GMS) และเอเชียใต้ (BIMSTEC) มีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ล้านนาตะวันออกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า หัตถกรรม อุตสาหกรรม/สินค้าชุมชน เป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ชา กาแฟ และผลไม้ (ลิ้นจี่ ลำไย) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ หลากหลาย นอกจากนั้นสามารถที่จะพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศในกลุ่ม GMS และ BIMSTEC ทั้ง ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ประกอบกับมีสถาบันการศึกษาหลายระดับ พร้อมรองรับการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ดังนี้

๑) พัฒนากลุ่มจังหวัดฯ ให้เป็นประตูการค้าการลงทุนและ โลจิสติกส์เชื่อมโยงกับประเทศใน กลุ่ม GMS และ BIMSTEC โดยจังหวัดเชียงรายจะเป็นช่องทางการค้าหลักผ่านทางเส้นทาง R๓A R๓B และทางแม่น้ำโขง รวมถึงพัฒนาช่องทางการค้าชายแดนจังหวัดน่านและพะเยา

๒) พัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่มีศักยภาพใน พื้นที่ เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ยางพารา ชา กาแฟ และผลไม้ (ลิ้นจี่ ลำไย) เป็นต้น โดยเน้นการพัฒนาแบบครบ วงจร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต มาตรฐานความปลอดภัย ลดต้นทุนการผลิต การแปรรูป/บรรจุภัณฑ์ การวิจัย พัฒนา และการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการ เพื่อไปเชื่อมโยงกับตลาด

๓) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสุขภาพ เชื่อมโยงในกลุ่มจังหวัด ระหว่างกลุ่มจังหวัด และประเทศในกลุ่ม GMS และ BIMSTEC เช่น เส้นทางท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง และเส้นทางท่องเที่ยวตามเส้น R๓A เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาตะวันออก เป็นต้น การพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการตลาดร่วมกัน

๔) ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ หมอกควัน รวมถึงการป้องกันแก้ไขปัญหาภัยธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ดังนั้นกลุ่มจังหวัดฯ จึงร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาว่า

**“ประตูการค้าสู่สากล โดดเด่นวัฒนธรรมล้านนา
ดิน น้ำ ป่า สมบูรณ์ ประชาชนอยู่ดีมีสุข”**

พันธกิจ

๑. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการลงทุน โลจิสติกส์ ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม และด้านการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้
๒. ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์เชื่อมโยงสู่สากล
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตร อุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสุขภาพ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี

รายละเอียดประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

พัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ เชื่อมโยงสู่สากล

เป้าประสงค์

เพิ่มมูลค่าการค้า ต่างประเทศของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการค้า การลงทุน
- กลยุทธ์ที่ ๓ การพัฒนา Logistics รองรับการค้าเชื่อมโยง NSEC ตามกรอบความร่วมมือ GMS

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตร อุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่า

เป้าประสงค์

ยกระดับสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ การเพิ่มผลิตภาพและคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม
- กลยุทธ์ที่ ๒ การสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร องค์กรเกษตรกร และผู้ประกอบการ อุตสาหกรรม
- กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมการบริหารจัดการการตลาดสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓

พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม และสุขภาพ

เป้าประสงค์

เพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเชิงสุขภาพ
- กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน GMS
- กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนามาตรฐานการบริการ และบุคลากรการท่องเที่ยวสู่สากล
- กลยุทธ์ที่ ๔ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ และการตลาดท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔

ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดม สมบูรณ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี
เป้าประสงค์

สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อบริหารจัดการ รักษาความสมบูรณ์ เพื่ออนุรักษ์ ปันฟู
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ

กลยุทธ์หลัก

- กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- กลยุทธ์ที่ ๒ รักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและความสมดุลของระบบนิเวศ
- กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
โดยใช้เทคโนโลยี GIS, MIS
- กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างภาคีและส่งเสริมชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- กลยุทธ์ที่ ๕ ส่งเสริมให้มีการนำพลังงานจากธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้อย่างคุ้มค่า